

דבר ה

דעת תורה

דעת

דעת

דעת

ספר

דעת תורה

ב

בענין הזרעה מלאכותית

חומר איסור המבטל מנהג

וענינים המסתעפים

ביאור בדיני נדוי וחרם, אהרי רבים להמות, תוכחה,
אפרושי מאיסורא ועוד

וכל הענינים מקושרים זה בזה, לכן כדי להכין שלמות ענין
המדובר כאן יש ללמוד הספר מתחילה ועד סוף

סיון תשמ"ב, חודש שנתנה בו תורה

ברוקלין נ. י.

ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר

המלקט והמסדר

Rabbi Shiah T. Director

842 E. 9th Street

Brooklyn, N. Y. 11230

Photocomposition by

"דפוס הדר"

EXCELLENT VARITYPER & PRINTER

195 Lee Avenue, Brooklyn, N.Y. 11211

Tel.: (212) 384-4249

נדפס בדפוס

"אחים גרויס"

Printed in U.S.A. GROSS BROS. Printing Co. Inc.
3125 SUMMIT AVENUE UNION CITY, N. J. 07087

Tel. (201) 865-4606

פתיחה

סימן א' ס"א יתגבר כאדי וכו' לעבודת בוראו כדתנן יהודה בן תימא אומר
הוי עז כנמר וכו' ופירש"י הוי מתחזק יותר ממה שהיכולת בידך הכונה אף אדם
שאינו בטבע עזות כלל וכן הקלות והמהירות והמדוזה והגבורה שהוא בטבע אדם
חלש מ"מ כדי לעשות רצון קונו יתחזק נגד הטבע והבא לטהר מסייעין לו שיהא
היכולת בידו לעשות כן וכמ"ש הרב עיון יעקב רכ"ג ע"ד והוא אשר דיבר הנביא
הושע י"א אחרי ה' ילכו כאריה פי' כאשר אחרי ה' ילכו כהדרגומו בחר פולחנא
דה' יהוה אזי יהיה דמיונו כאריה להיות נאזר בגבורה ועיין בח"א ר"א ע"ד א"נ
תרמו"ז כי גם כי יזקין זקן מאד אל יהי עליו למשא לעבוד עבודת ה' והצדיקים
מתגברים בזקנתם ואודו חיל ויחליפו כח לעבודת ה' שארז"ל ת"ח כל זמן
שמזקינים חכמה מתוספת בהם שנאמר עוד ינוכחן בשיבה דשנים ורעננים יהיו
וכמ"ש ביוסף לחק יו"ד מס' ש"ל משערי תשו' לד"י ר"י ע"א. ולכ"א יתגבר כאדי
שכן הארי כל זמן שמזקיין מוסיף כח מתגבר והולך וכו' כדכ' ריב"ה והרב אוד
החיים בפר' בלק בפ' הן עם כלביא יקום וכאדי יתנשא ומו"ה מגלה צפונות בפ'
ויחי בפ' גוד אריה יהודה עי"ע ודו"ק.

ה. ולא יתבייש וכו' נ"ב וכל המניח דבר מעבודת הש"ת מפני הבושה בידוע
שאינו ירא שמים בכל כחו כי מי שלבו חזק ואמיץ בעבודת הש"ת וידאחו לא
יבוש כלל בעוברו אותו ואפי' ילעיגו לו כל באי עולם לא ידגיש כמו שלא ירגיש
האבן כשיכוה וכל שהוא בוש מהמלעיגים ואינו מניח דבר מעבודתו באהבתו את
הש"ת או שכרו גדול, שתי ידות דצ"ו ה"ד הרב מנחת יוסף ר"ל ע"א ואשריו
השם אורחותיו לעבוד את ה' בלתי תת שיחטיאו הבריות על ידו שיצא שכרו
בהפסדו.

ספר יפה ללב חלק ג

וכבר כתב אחד מן המחברים וז"ל ידעתי כי הרבה יסולו עלי דרכם וכו' ואנכי
מתשבותם ידעתי ואחור לא נסוגתי ואמדתי טוב לי להיות סניף מצע לכת
המחברים. ולא עיקר לעצמים נפרדים כח המדברים. כי מה יתרון לבעל הלשון
אחר מותו. בהיות התולע אחיו ורמה אחותו. אבל המחברים כל עוד שיתרחקו
הדרות יעטפום למתגודות ויתחבקו כבן פודת. וצדקתם עומדת ככוכבים לדורי
דורות.

הקרמה לספר תיקון שכת.

מודעה ובקשה

אבקש מכל מי שיעיין בספר הזה שיעיין מקודם "במקום הקרמה" כי שם
מבוארים הרבה יסודות מעיקרי תורתנו הקדושה והם יסודות שעליהם בניתי הספר
הזה.

במקום הקדמה

משל מספר אור החיים פרק התנצלות

יש לבעל דין לחלוק עלי ולומר מי אתה ומה חכמתך אשר דברת בררוש גרול יתד שהכל תלוי בו הלא ידעת כי אתה נייעור וריק לגמרי מכל חכמה לא חכמת החקירה ולא חכמת התורה אין כך לא משנה ולא מקרא ולא דרך ארץ ואיך ילך לך להרים קול כנגד אשר חוט השערה שלהם עבה ממתניך העבה. הסכה הזאת עכבתי ימים רבים אך אתה שמצאתי משל להנצל בו עוררני הש"י לרבר אברך את ה' אשר יעצני והוא כי אני דומה לתינוק טפש ולא חכים שהיה לו מלמד אמיתי חכם גרול ועולה לא נמצא בשפתיו יודע כל סודות התורה והוא קורא הפסוקים בטעמים כפי חכמת אלהים אשר בקרבו ופותר המלות פתרון מסכים לאותה חכמה והתינוק הטפש למד מפי המלמד ההוא קריאת הפסוקים ופתרוןם לבר אין לו חלק כלל בחכמת מלמדו. והנה באו אנשים בכל חכמה חכמים ומביני מדע ואשר כח בהם כפלפולם העצום לטהר את הטמא ולטמא את הטהור והיו קוראים הפסוקים כפי חכמתם וסברתם לא כפי החכמה האמיתי אשר בלב החכם האמיתי ויקר מקרה שקראו אותם הפסוקים באזני התינוק הטפש והוא צעק להם ואמר אהה רבותי אתם טועים בקריאת הפסוקים ובפתורנם כן אלה החכמים בעיניהם לא בעיני התורה כאו' הנה בדבר השם מאסו וחכמת מה להם פירשו המקראות לפי סברותיהם ואני התינוק הטפש ירעתי בודאי כי הם טועים אע"פ שאין בי חכמה כלל על כיוצא בזה אמר כי בער אנכי מאיש ולא בינת אדם לי ר"ל מחכמת אנשים ולא בינת אדם לי ולא למרתי חכמה אך ירעתי דעת קדושים ר"ל כי זהו קריאת הפסוקים וזהו פתורנם אשר קבלתי אע"פ שאני ריק לגמרי מכל ידיעה וחכמה.

ספר אור החיים פרק י"ג

כל מי שיש בידו למחות

בגמ' שבת דנ"ד ע"ב גבי מה דתנן התם פרתו של ראב"ע היתה יוצאה ברצועה שבין קרניה שלא ברצון חכמים, אמרינן בגמ' תנא לא שלו היתה אלא של שכינו היה ומתוך שלא מיחה נקראת על שמו דכל מי שאפשר למחות באנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו באנשי עירו נתפס על אנשי עירו וכו' יע"ש.

גם אמרו עור שם דנ"ה ע"ב על פנחס שלא חטא ופריך הכתיב בני בליעל ומשני מתוך שהיה לו לפנחס למחות בחפני ולא מיחה מעה"כ כאילו חטא. גם אמרו שם דנ"ו ע"ב והא כתיב ויעש שלמה הרע בעיני ה' אלא מפני שהיה לו למחות בנשירו ולא מיחה מעה"כ כאלו חטא יע"ש. ובפרק חלק דק"ג ע"א אמרו בקש הקב"ה להחזיר את העולם כלו לתוהו ובהו כשביל רורו של צדקיה, נסתכל בצדקיה ונתקררה דעתו והכתיב ויעש הרע בעיני ה' שהי' בידו למחות ולא מיחה יע"ש, ובפ"ק דע"ז ד"ד ודח"י באשתו של רחב"ת שנהרגה על שלא מיחה וכו'.

ובירושלמי ככתובות בפרק ב' דיני גזירות אמרו ללמדך שכל מי שיש בידו למחות הקלקלה תלויה בו ובמדרש דז"ל לא עשו ישראל את העגל אלא הערב רב ומתוך שלא מיחו נכתב על שמם, ובמדר"ר סדר קדושים פכ"ה עה"פ אדור אשר לא יקים את דברי התורה כל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה ובירושלמי בסוטה פרק כ"ג יע"ש.

הרי מצינו כמה החמירו חז"ל במי שיש בידו למחות ואינו מוחה.

כימנו אלה מחמת תהפוכות ומצוקת הזמן והנה רוח סערה באה ותגע בפנות בית ד' ותעש שמות בארץ ומהפכה נוראה נהיתה וקשה מאור להביט על זה בקרירות רוח.

אמרו רבותינו ז"ל (בע"ז יח) כשגזרו על ר' חנינא ב"ת לשריפה ועל אשתו להריגה אמרו שם דעליו בשריפה משום שהוגה את השם באותיותיו ועל אשתו להריגה משום שלא מחתה בו ואמדינן שם והיכי עביר הכי הא תנן ואלו שאין להם חלק לעוה"ב האומר אין תורה מן השמים וכו' אבא שאול אומר אף ההוגה את השם באותיותיו ומשני דלהתלמד עבד דתניא לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהודות אלא מ"ט איענש משום דהוגה את השם בפרהסיא הוי, ועל אשתו להריגה שלא מחתה בו.

והרבר מבהיל! הגע בעצמך, ר"ח בן תדריון שכל חכמי ישראל משכימין לפתחו ומפלפל עמהן במשא ומתן של הלכה ומה לה לאשתו להתערב בענינים כאלו כמה שבעלה מפלפל עמהן בעמק הלכה? כמעט, שלפי שכלנו, אין אנו רואין עלי' ואן מרגישין שום חטא אף כחוט השערה כמה שחטאה שלא מחתה בו.

אבל מזה אנו יכולין לידע כמה נוראה הוא העון של מי שיכול למחות ויכול להוכיח את חבריו ואינו מוכיחו. ומזה יכולים אנו לידע שאף שפוטדין אנו א"ע בכמה אמתלאות בענין תוכחה אבל מי יודע כמה תביעות יש עלינו מהשגחה העליונה שהרי אין לנו אמתלא טובה ממה שהיה לאשתו של רחב"ת כמה שלא מיחתה בו ובכל זאת לא נקתה מהעונש הנורא.

ועוד מצינו לרבותינו ז"ל (סוכה נ"ב) אביי שמע לההוא גברא דקאמר לההיא איתתא נקדים וניזול באורחא אמר איזול אפרשינהו מאיסורא אזל בתרייהו תלתא פרסי באגמי כי הווי פרשי מהרדי שמעינהו דקא אמרי אורחין רחוקא וצוותין בסימא. ואנו עומדים ומשתוממים על מסירת נפשם של רבותינו ז"ל שאביי מצא בעצמו שיש בידו לאפרשינהו מאיסורא והלך אחריהם שלשה פרסאות רגלי' ולוא לא היה פרשי מהרדי היה הולך אחריהם כמה וכמה פרסאות, אף שבוראי היה יכול למצוא כמה התידים לנפשו שלא לילך אחריהם רגלי כמה פרסאות, אבל היה ירא מאור מהעונש הנורא של מי שיש בידו למחות ואינו מוחה ולא חיפש אחרי אמתלאות ותרוצים שונים ומצא א"ע מחויב ברבר עד מסירת נפש ממש ואנו שאין לנו מסירת נפש כזה וכמעט א"א במציאות לאפרושי מאיסורא לכל אחד בפרט,

עכ"פ חוב קדוש מוטל עלינו להפיץ דברי תורה בין שדרות העם.

ומצינו בגמרא ברכות (לא) מר ברי דרכינא עבד הלולא לברי' חזנהו לרכנן דקא בדחי' טובא אייתי כסא דמוקרא בת ד' מאה זוזי ותבר קמייהו ואעציבו, ופי' מהרש"א שרמז להם שהוא כלי חשוב מאוד ועיקר יצירתו ועשיתו מעפר ושבירתו זהו מיתתו, כן האדם נוצר מעפר ועומד למיתה תמיד לשוב להיות עפר, הרי שלהכניס יראת שמים על רגע אחת בלב של גדולי התורה המלאים בתורה ויר"ש כדאי הוא לאכזר זכוכית של ד' מאה זוז.

(ועיין בהקדמה לספר השלמת המדות מה שהאריך בזה לפי דרכו).

דברי הגאון ר' הלל קאלאמיא בראש ספרו משכיל אל דל

ואלו דברי הגאון הצדיק המפורסם ר' הלל ל"ש זצוק"ל אב"ד ק"ק קאלאמיא מגדולי תלמידי החתם סופר: אחז"ל (שכת דף נ"ה ע"א) אמרה המידת הדין לפני הקב"ה מה נשתנו אלו מאלו. אמר לו הללו צדיקים גמורים והללו רשעים גמורים. אמרה לפניו רבש"ע היה בידם למחות ולא מיחו. אמר לו גלוי וידוע לפני שאם מיחו בהם לא יקבלו מהם. אמרה לפניו רבש"ע אם לפניך גלוי, להם מי גלוי וכתיב ויחלו באנשים הזקנים, תנו ר' יוסף אלו בני אדם שמקיימין את התורה כולה מא' ועוד תוי"ו (עיינן ילקוט שופטים רמז ס"ח) וז"ל וכל מי שסיפק בידו למחות ואינו מוחה להחזיר ישראל למטוב כל דמים שנשפכים בישראל נשפכים על ידיו, א"ת אותם ע"ב אלף שנהרגו בגבעת בנימין מפני מה נהרגו, היו להם לסנהדרין גדולה שהניח משה ויושיע ופנחס בן אליעזר עמהם שיקשרו חבלים של ברזל במתניהם ויגביהו בגדיהם למעלה מארכובותיהם ויחזרו בכל עירותיהם של ישראל, יום אחד ללכיש, יום אחד לעגלון, יום אחד לחברון, יום אחד לבית אל, יום אחד לירושלים, וילמדו אותם דרך הארץ. הם לא עשו כן אלא כיון שנכסו ישראל לארצם כל אחד רץ לכרמו ולזיתו, וכשעשו בגבעת בנימין דרכים מכעורים ודברים שאינם ראויים יצא הקב"ה להחריב את כל עולם כולה ונפלו מהם ע"כ אלף. ומי הרג אותם סנהדרי גדולה ופנחס עמהם (וז"ל מדרש רבה איכה דף נ"ב ע"א) וממקדשי תחלו באותו שעה קפצה קטיגוריה לפני כסא כבוד אמרה לפניו רבון העולמים איזה מהן נהרג על שמך, איזה מהן נפצע מוחו על שמך, איזה מהן נתן נפשו על שמך, והנה הב"ח (חלק ח"מ סי' ט') הקשה מדוע מימות שמואל הנביא עד עתה לא מצינו אחד מגדולי ישראל שקינא לעשות כמעשיו ולילך בדרכיו לסבך בכל שנה גלגל ומצפה וכל ערי ישראל להדריכם. ובאמת יש לומר תירוצים על קושי' זה אבל קשה מאד לסמוך לעשות הלכה למעשה על תירוצי והיוצא לנו עכ"פ מזה הוא שאם יש דרך לסבך גלגול ומצפה וכל ערי ישראל להדריכם ולנהלם ועל דרך זה לא יהיה שייך תירוץ הנ"ל (שהרי לא מנהיג ולא נביא אתה, ומי שמך לאיש ומי שלח עבורך, ומי קראך לבוא לכאן, אטו ראש שכטי ישראל אתה, הלא גם לנו יש רב ומנהיג, ואין אנו צריכים לך בודאי בלי שום ספק שרמי'

עליו לסבב ולילך כדרך שעשה שמואל, כמו שאמר יחזקאל צופה נתתיך, וכל ישראל ערכים זה בזה...

והדרך הוה הוא אם חנינו ה' בשמץ דעה והשכל ובקצת לשון למודים, מחויב הוא לשמוע להתנא שהזהיר ואמר אל תחזיק טובה לעצמך, אלא לעשות כמו שאמר (ס' חסידים) קנה לך חבר, וקנה תהיה לך חבר שיהיה כל דבריו מה שחוננו השם כתוב בעט ברזל ועופרת. ואז רמי' עליו לעשות כל מה שכיכולתו אם אי אפשר בענין אחר אפילו לחזור על פתחי נדיבים לשאול עזר שיהיה יכול להדפיסו ולשלחו על פני חוצות כדי שיהיה נקי מקללות ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת. ומאזהרות יחזקאל צופה נתתיך ואתה לא הזהרת וכו' ומקושיות הב"ח, שהרי לסבב עירות באופן זה ולהדריך ולהוכיח, כבר כלה ואבד תירוץ הנ"ל עכ"ל.

וזה לשון הגאון ר' חיים פאלאג'י (מרן החבי"ף) בספרו שו"ת חקקי לב בסוף סימן מ"ג: ויחוקו לבי לחוקקי ישראל גדולים חקקי לב והיינו מ"ש רז"ל בשבת דנ"ה ע"א בידם למחות וכו' דרייק לומר בידם דוקא דהיינו לכתוב בידים וכן מ"ש רז"ל שם ובכמה דוכתי כל מי שיש בידו למחות להורות לנו כי הגם אם לא בא בפיהם להוכיח מאיזה צד וסיבה שתהיה, מ"מ בידים מחויבים למחות ע"י מעשה וכתב והר"ז יכתוב ידו לה' לש"ש להזהיר את העם. עכ"ל.

כל הקורא בלא נעימה

ובמגילה דף ל"ב, וא"ר שפטיה ואמר יוחנן כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים מתקיף לה אביי משום דלא ידע לבסומי קליה משפטים לא יחיו בהם אלא כדרך משרשיא, אלו שני ת"ח שיושבין בעיר אחת ואינן נוחין זה לזה בהלכה, עליהם הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם ע"כ. ופירש מהרש"א בח"א שיבאו לטעות להתיר דבר האסור במיתה יע"ש ונמצא לפי זה דנעשה חבר לירעכם דחטא והחטיא דמכשילין את הרבים להחטיאם ובחטאות דעונשם מיתה רח"ל והוא מידה כנגד מידה. הרי מבואר דחטא הוא אם ת"ח שבעיר אינם נוחין זל"ז בהלכה, ומכררים הדין לאמיתו. ואחר שמכררים ההלכה צריכים לפרסמה, לעורר הציבור בזה כדי שלא יכשלו.

ומבואר עוד מגמ' הנ"ל מלשון "חוקים לא טובים" דמי שאינו חש לברר ההלכה ולעייין בה הוא סימן שהתורה אינה חשובה בעיניו, ואינו כדאי לבטל זמנו להגות בה ולכררה, ומפני זה השני ת"ח אינם נזל"ז בהלכה, שהרי התורה אינה חשובה בעיניהם לעמל עליה, וחוקיה חם בגדר "חוקים לא טובים". שדרכים טובים אנשים רצים אחריהם להשיגם, מפני שחשובים הם בעיניהם. וכמה יגיעות יגיעים בני אדם עבור חיי שעה, חיי נצחי לא כ"ש.

עוברים ימים ונהרות למלאות בטנם מדברים שיעלו בתוהו, דברי תורה שכתוב בהם הנחמדים מזהב וכו' כמה יגיעות צריכים ליגע כדי לברר אפילו הלכה אחת לאמיתה. ושום אדם לא יאמר הרי הגבירים האדירים יש להם כסף לרוב למה לי לעמל לקנות קניני שעה, הרי מה שיש להם אינו שלו, וצריך לעמל לקנות את שלו, כ"ש בדברי תורה. כל ת"ח צריך לקנות קנין גמור כל הלכה בהבנה ישרה. וזה תכליתו ולכך נוצרת.

לא התחלתי אני

ועוד כי הדרוש הגדול הזה אשר עליו חברתי אלה הפרקים לא התחלתי אני, כי מעת יצאו אנשים בני בליעל ממחיצת' מחדרי התורה מן האמונה והקבלה ונסוגו אחר אל הדרך הראשון, צלחה רוח ה' עליהם, על יתר הפלטה שומרי התורה הם שארית הנמצאה ויצאה לקראתם למלחמה ויתגררו בם, כגון הגאונים רע"א, החת"ס ותלמידיו, הדברי חיים, ועוד גאונים וצדיקים. ובדור העבר, מרן הגרי"ז הגאון אב"ד דבריסק כ"ק הגה"ק מרן מהרי"ט מסאטמאר, מרן הגה"ג פ"ה הגרא"ק הר"מ דלייקוד, ועוד גו"צ זכר כולם לברכה. ואני התינוק הטפש ולא חכים כל דברי אינם אלא לצעוק לכם אתם טועים בקריאה ובפתרון ובהפכתם דברי אלהים חיים.

גם בדור הזה קמו אנשים חכמים ונכונים בעיר הגדולה, עיר ואם בישראל, לא ראיתי כמות בכל ישראל, היא העיר הנקראת ברוקלין נ. י. שמה ישבו חסידים גדולים מחזיקים בתורה ובמצות ובפרט במצות הצדקה, עושים צדקה בכל עת ממש, כי אין עת ביום אשר לא יחזרו גבאי צדקה בשכונת היהודים יושבי' בשבת תחכמוני גדולי' מלא' תורה, ושמעתי ענין הדברים בעצמו אשר עליהם חברתי זה החבור מן הצרעת הגדולה אשר נתפשטה באומתנו. ואחד שהיה מגדולי העיר הנזכרת גדול מרבן שמו נודע ונתפרסם באיים מרוב חכמתו וגדולתו צעק תמיד על אלה האנשים, ואחרי שהיה מפרש כוונת הרב באר היטב היה אומר זו כוונת רבינו משה לא כוונת משה רבינו.

גדולי הדור עוררו על זה

ידוע שהתחלת ההתנגדות לכל פסקי והוראות ההיתרים היתה מהגאון רבי אהרן קאטלער זצ"ל, שעורר על זה הרבה פעמים אבל לא הועיל כלום, וכן כמה ראשי ישיבות ורבנים מפורסמים, שהשתדלו לשנות את דרכי ההוראה בזה, אבל ללא הועיל.

(לשון "המאור" אדר א' תשכ"ה קונט' ק"ג)

מי הוא הבן תורה שלא יודה שהקולות מעמידות לנו דור חדש עם תורה חדשה ודינים מחודשים, שאבותינו לחמו כנגדם בכל תוקף.
(שם)

הנה זאת לדעת אשר בשנים האחרונות נדפסו הרבה ספרי הלכה עם היתרים שונים ומשונים וכן בהיתר ההזרעה המלאכותית, (כראי לציין שהראשון שעורר על זה בזמן האחרון הי' דר. ראבינאוויץ בהמאור קונ' ל"ג לפני י"א שנה שיצא לעורר על היתרו של ראביי פריהאף הריפורמי שהתייסד להיתר זה על סמך שאין כאן ביאת איסור ודר. ראבינאוויץ הוכיח הן מצד המדע והן מצד השקפת התורה את הנבלה שכדבר ואז הי' הדבר בראשית הפצתו), וככל זאת שום בן אדם לא עורר עליהם ואינו מתעסק עמם כלל, והטעם משום שמחבריהם אינם רבנים מפורסמים, וכרוב המקרים גם משכלים וציונים והתורה אצלם ענין של חכמת ישראל, ושום יר"ש לא רק שלא ילמד מהם, אלא שפשוט אינו לוקח ספריהם לידו. לא כן רבו שליט"א.

(שם)

ביותר אני נחרד מההיתרים הכלליים, שעל ידם תשתנה ח"ו צורת דמות אומתנו בכללות, יותר מההיתרים הפרטיים בהלכות פרטיות. כוונתי למשל, ההזרעה המלאכותית, חגיגת בת מצוה, היתרי המחיצות וכו'.

(לשון הרב שרי' דבליצקי "המאור" אדר א' תשכ"ה קונטרס ק"ג)

בזה כיוון לדעת גדול. שמעתי מפי מרן הגר"א זצ"ל ר"מ דשיכות קלעצק-לייקווד בתשובה לאחד שאמר שרצונו לדעת חו"ד בנידון "קלאמפס" שנתחדשו בשביל המוהלים והשיב: "אפילו אם יהיה הדבר היתר גמור היות שזה נוגע לכלל ישראל א"א להתירו בלי הסכמת כל חכמי הדור".

מנהג שהוא לכל ישראל חמור כמוחרם מב"ד הגדול

ואלה דברי הגאון המפורסם רשכבה"ג רבינו דוד מקארלין זצ"ל בספרו שאלת דוד בסוף קונטרס המנהגים. "ויש עוד מנהג שהוא לכל ישראל וחמור הוא שאף קיום מצוה אינו עומד כנגדו דכיון שהסכימו עליו כל ישראל חמור ענינו מאד והוי כמוחרם מב"ד הגדול שאין דבר עומד לנגדו והראיה מהא דקאמר בפסחים דף פ"ג ב' הכא בשמנו של גיד עסקינן וישראל קדושים נהגו בו איסור הרי דעומד מנהג זה אף במקום עשה דאכילת פסחים דואכלו את הבשר כלילה הזה ונראה לי דאף אם נאבד כל הפסח או שנמנו עליו הרבה חבירים שאין לו לאחד מהם לאכול רק השמנו של גיד אינו אוכל ואינו מקיים העשה דואכלו הבשר כלילה הזה דכ"ד יכולים לעקור מ"ע בשוא"ת ומנהג שנהגו בו כל ישראל הוי כתקנות כ"ד הגדול ודו"ק בזה" עכ"ל.

דעת תורה חלק ב' לשמור את דרך עץ החיים עבודא עם מרן הגאון דבריסק זצ"ל

כמה שסיימתי חלק א' אפתח. "לפני הרבה שנים ספרתי למרן גאון דורינו רבי יצחק זאב סולוויצ'יק זצ"ל (הגאב"ד דבריסק) שבספר "הנועם" כותב רב גדול אחד קונטרס באריכות לברר איסור ההזרעה מלאכותית ומרן זצ"ל נענה דמאחר שהאריך מסתבא דהיינו מפני שמביא שמה ג"כ סברות להתיר, רק דוחה אותם ומסיק שאסור. ולדעתו עוול גדול נעשה בזה, שאסור לפרסם דברי תורה בדברים כאלו שמא יבוא רב מיקל ויסמוך על הו"א או ידחה הרחוי וע"כ אין למסור לרבים דברי תורה עם סברות וחידושים בכרז זה הנוגע לחורבן כל בית ישראל ח"ו. רק די להביא פסק דין מחומר האסור, והבטיח שיודיע לגאון האוסר דברים אלו". ע"כ ועש"ב.

על כן רצוני להביא כאן דעת תורה הכרורה של גדולי הדורות בדבר זה בלי פלפולים חידושים ומו"מ בהלכה כדי שיהי' האיסור ברור ומפורש וידעו הכל מה שלפניהם. מעולם לא התיר רב מובהק תועבה זו!

בענין הזרעה מלאכותית

בקובצי המאור משנת תשכ"ד ותשכ"ה ועוד, וירחונים וספרים שהופיעו בזמן ההוא, נתפרסמה הרבה מו"מ להלכה בחומר האיסור של הזרעה מלאכותית. ובשנת תשכ"ז הופיע קונטרס המכיל נ"ד דפים מכ"ק הגה"ק מסאטמאר מהר"י ט"ב זצוקלה"ה וכן הופיע בקובץ המאור מדבריו בזה, ואולי ברוב הימים יאבדו זכרון הדברים מכלל ישראל לכן אנו מפרסמים ומעוררים על הנ"ל עוד הפעם. וכפרט יהי' דברינו לתועלת לרוב בני הישיבות בזמנינו, שהי' צעידים בימים ההם והרבה מהם לא נולדו עדיין, ויהי' הדברים האלה לפניהם כדי שידעו הלכה ברורה בזה וכדי לשמור "דרך עץ החיים" וכנ"ל, אנו מפרסמים מעט מהמכתבים הרבים שנתפרסמו אז בהמאור, וכן, כדי לשמור את הכלל שאמרו לנו חז"ל, "לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה" (פסחים ג'), קצרנו כל מה שאפשר שא"א להעתיק כמש"א חכמי הדורות המפורסמים בענין זה שלזה צריך חיבור גדול. וכדי להעתיק כל מה שאמרו כל חכמי התורה בענין זה צריך חיבורים שלימים. כדורו של המהרש"ם שום רב מובהק לא הסכים להתיר הזרעה מלאכותית אפילו מזרע הבעל קו"ח מזרע של עכו"ם.

...היום נזכרתי כי כשנתפרסם ח"ג של שו"ת מהרש"ם בשנת תרע"ג, אחר פטירתו בשנת תרע"א, נדרש אמרו"ר גאון ההוראה, האב"ד דסטריא זצ"ל, מרב גדול א' לצאת בפומבי נגד הוראתו של המהרש"ם. והשיב: אחר אשר הגאון מברעזן ז"ל התנה באם שיסכימו אתו עוד שני רבנים מובהקים ויראי ה', וכנודע

דעת תורה

יא

לא הסכים אתו שום רב מובהק בהודאה זו, א"כ אין זה אלא משה ומתן של הלכה ולא הודאה פסוקה, ובכגון דא נאמר אין משיבין את הארי וכ'.

כמוכן, שכל הציודר להתידא הי' דק בזריקת זרע מבעלה ולא ח"ו מאיש אחר, כמו שיראה שם כתשובה סי' דס"ח, וכמו שהוכיח בראיות ברורות הגאב"ד דסאטמאר כתשובתו בהמאור.

כרכת כוח"ט

אפרים אליעזר הכהן יאלעס

אבד"ק פילאדעלפיא והגליל

המאור קונטרס קמ"ו, שו"ת המאור דף נ"ה.

מחאה נגד היתר להזרעה מלאכותית בזרע איש אחר ח"ו. גדולי הדור הקודם הרעישו נגד התובעה הנוראה של ההזרעה המשוקצת

ענין ההזרעה המלאכותית. משולש בכתובים דרכי משה שליט"א נאסד מגדולי הדור הקודם ומגדולי דורנו המרעישים ע"ז שהראו על המכשולות והחורבן בקדושת ויחוס ישראל וטהרת המשפחה, וכל דיעבד כזה לכתחילה משמע. ואל יפלא בעיני קוראינו הרבנים שליט"א ריבוי הדיבור כזה בהמאור, כי להיות הדבר נפרץ. הר"ז הדרך היחידה להתריע עליו, וכבר אמרתי דהטעם דאין דורשין בעדיות דאתי למשרי, אבל לגדור גדר דורשין ודורשין.

המאור קונטרס קמ"ח

קטעים מדברי כ"ק הגה"ק מהר"י ט"ב זצוקל"ה מסאטמאר בענין הנ"ל

וזל"ק; בדבר שאלתו אודות הזרעה מלאכותית שהמציאו כעת להשים כבטן אשת איש זרע מאנשים אחרים בלא ביאה והתירו בס' איגרת משה הנדפס כעת להלכה למעשה. הנה בראותי זאת נשתוממתי על המראה והוא מבהיל הרעיון ר"ל, והיות כי לא אוכל להאריך כעת כי כבד עלי מאוד הכתיבה הן מחמת תשות כחי והן מרוב הטירדות אשר סבכוני, אבל לגודל הפירצה הנודאה ראיתי לכאד קצת הלכה זו עכ"פ בקצרה. ומי שיש לו עינים לדאות ולב להבין ודעתו לשמים יראה ויבחין אמיתת הדברים עכ"ל.

הואיל שאין מטרת חבורינו להביא מו"מ בהלכה בענין זה וכנ"ל בראש דברינו, אנו מביאים רק מסקנת הדברים. וזה ל"ק בסוף התשובה.

וכנ"ד הדברים ברורים לדינא לכל הדעות כמו שכתבתי למעלה. והשי"ת יצילנו ממכשולות גדולים ונוראים כאלו ונזכה לילך בדרך אמת.

והנני ידירו דוש"ת באה"ר מצפה לרחמי שמים כמהרה. באעה"ח אור ליום כ' לסדר וכרך פרי בטן ה' תשכ"ד לפ"ג פה ברוקלין יצ"ו.

הק' יואל טייטלבוים

דעת תורה

ושם בתשובה ב'

וז"ל: בדבר אשר כתבתי בנידון הזרעה מלאכותית שהולד ממזר, הנה לשמע אוזן שמעתי שיש קצת מפקקים בזה, כחשכם לעשות פשרה שאף שהוא איסור גמור ועבירה גדולה מ"מ אינו מגיע לירי כך שיהי' הולר ממזר. והיות שכפרט זה קצתי מאד לזה ראיתי עכשיו לכאר קצת עכ"פ כקצרה עכ"ל.

והאריך שם לכרר שיטתו בזה. וכאנו רק לעורר הענין וכנ"ל ע"כ אנו מכיאים קטעים והפסק הלכה.

וז"ל: ...ומ"מ הכזיון של האומות שאמרו שמעורב בישראל מזרע הנכרים הוא עצום מאוד רהוי כמו כן המצרי שהי' מה שהי', עד שטרח הכ' להרכות בשמות אצל כל השכטים להעיד עליהם להצילם מכזיון הזה. וכאמת בדרך הטבע הי' הק"ו עצום אם בגופן שלטו כנשותיהם אעכ"כ אלא שהיה נסי נסים מאת הקב"ה להצילם מזה להטיב אחריתם, וכמו שאמרו חכז"ל שאלו הי' מעורב כיניהם מזרע העכו"ם לא היו ראויים לקבלת התורה. והאיך יעלה על הדעת להתיר להפקיר עצמו כזרון וכשאט נפש להביא זרע עכו"ם ולערבם בישראל דלא כהנסיים שנעשו לאכותינו כמצרים על ככה והרכה הכ' בשמות הקדושים להעיד ע"ז. וכבר כתב הכ"ש ושאר פוסקים דכנתעברה ע"י איש אחר שהי' כאונס ע"י אמבטי"ו הוי כבנו של בעל הזרע ממש לכל דבר. ויסור היתרו של המתיר שתלה בכרי התלוי שעל הנכרי כעצמו הוא דבר מתועב ועון פלילי ונורא הוא מלבד הטעמים שכתבתי בתשובתי הקודמת עכ"ל שם.

כל גדולי הדור הסכימו לדבריו הנ"ל, ואע"פ שאחרים אמרו שאין הולד ממזר, כולם כאחד ענו ואמרו כפשטות שאסור, ועון פלילי, ודבר מתועב, וגועל נפש אפילו לדבר מזה. ומסיים תשובתו הנ"ל.

וכ"ז ברור לפענ"ד. והשי"ת כרחמיו יראינו מתורתו נפלאות, ולא נביא ח"ו למכשולות נוראות, עדי נזכה לישועת הנכאות ככ"א.

כאעה"ח א' לס' לעברך ככרית ה' אלוקיך. ה' תשכ"ה לפ"ג. פה ברוקלין יצ"ו.

הק' יואל טייטלבוים

קונטרס התשובות כענין הזרעה מלאכותית ברוקלין תשכ"ז

בתשובה ג' שם

וז"ל: אחרי כותבי כל הנ"ל הגיע לידי ספר חלקת יעקב שיצא עתה לאור וראיתי שם כח"ג שהאריך בכמה תשובות בשאלה זו של הזרעה מלאכותית ולכסוף מסיק לאוסרו מחמת כמה טעמים. וכותב הרכה מרורות על המעשה המכוער הזה וקוראו בכמה שמות של תיעוב וגיעול... ע"כ.

גדולי הדור הקודם כולם פה א' אמרו שח"ו להתיר תועבה זו בישראל

כ' ידידי הרב הגאון המפורסם מהר"מ אמסעל שליט"א עורך "המאור".

הנה זה כשבע עשרה שנה, בהיותי משמש כרבנות בקהל הפליטים בווינה, נשאלתי מא' מהפליטים איש ירא וחרד לדבר ה', שהי' חשובי בנים ל"ע, והי' עם אשתו אצל דופא מומחה א', ויעץ אותם להשתמש בהמצאה זו של הזרעה מלאכותית, ונפשו בשאלתו להורות לו דבר ה' זו הלכה בענין זה.

כמוכן, שתשובתי היתה לחלוטין לאסור, עכ"ז אמרתי לאחר שמעשה זו באה לידי להתענין בה, מאחר שהיתה אצלי דבר חדש ומענין, דאשית כל בקשתי פגישה עם פדופיסוד מומחה, אחר מהמפורסמים במקצוע זה, והלה קבלני בספ"י ובאדיבות יתירה, ובהסברה ארוכה בת איזה שעות, הציע לפני את איכות פעולת התפתחותה של ההמצאה הזו עד היום ההוא. על שאלתי, מי הוא זה בעל הזרע שמשתמשים בו, השיב לי שאפ"י הרוב לוקחים הזרע מצעירי חניכי האוניברסיטה מביה"ס לרפואה, שרובם ככולם המה אנשים שלמים ובריאים בגוף וברוח, ועוד זאת שהם מקפידין גם על זה, שזיו איקונין של בעל הזרע, יהי' דומה לבעלה של האשה, כדי שהנולד יהי' דומה ל"אביו", ובסוף דבריו הבטיחני כי הילדים שנולדו ע"י פעולה זו, כבר בעת ההוא, לאלפים ורבכות, המה ילדים בריאים ושלמים ככל המוכנים, ואינם נופלים במאומה מאחיהם שנולדו באופן נורמלי.

ואחר שנתברר לפני כל הענין, באיכות הפעולה והוצאתה אל הפועל, חזרתי עד שידי, יד כהה מגעת, על כל צדרי ההלכה בנדון זה, ובעזר צורי וגואלי סדרתי קונטרס שלם בכירורן של כל השאלות הנוגעות לענין זה (למשל, מזרע הבעל, מזרע של איש אחר, בימי נדתה מהו, דין האשה, אשת כהן, עדיות, דין הולד קדושת כהונה, בכור לנחלה, ירושה וכו' וכו') והצעתי שאלתי לפני כמה מגדולי הרבנים וכולם פה א' ענו ואמרו שח"ו להתיר תועבה זו בישראל. הרב הגאון האדיר מוה"ר דוד שפרבר זצ"ל האב"ד בראשוי, צעק צעקה גדולה ומרה כתשובתו אלי, ובמר נפשו כ' בין השאר "לא ידעתי עד השתא שדבר הרע הזה נתפשט ג"כ בין אחב"י, וקריינא דאגרתא להוי פרוונקא" וכו' וכן הרב הגאון האדיר מוה"ר שלמה דוד כהנא הגאב"ד ק ווארשא, מירוש"ת. כותב כתשובתו, פלצות אחזתני לקרא בקונטרסו את המכשול הנורא שעמד על טהרת בית ישראל ובסגנון הזה כ' לי הגאון האדיר מוה"ר יהונתן שטייף זצ"ל ראב"ד ק פעסט.

והנה, כעת שהרעיש כ"ק מרן הגאון ק אבד"ק סאטמאר שליט"א, כתשובתו שהופיע בהמאור נגד התועבה הנוראה, החוב מטל על גדולי זמנינו שליט"א, להסתדר במערכה אחת, ולגזור בכח תוה"ק באיסור גמור וחמור על מעשה נבלה זו, ואין צריך בחרמים ושמחות (כדאי להזכיר שהכנסיא הנוצרית הכריזה חרם ע"ז

לפני כשלושים שנה), כי די לנו לצאת ככח תוה"ק שצותה על טהרת בית ישראל, ושארית ישראל לא יעשו עולה.

הק' אברהם מאיר איזראעל
אבד"ק הוניאר

המאור שם

עוד בדבר ההזרעה המלאכותית

מעכ"כ ידידי הרב הגאון המפורסם ר' מאיר אמסעל שליט"א עורך המאור שוכ"ט.

ר"כ וכו' ולא לפי ערך המאור שכולו אומר תורה וי"ש. נהניתי הרבה מאוד ממאמרו של גאון דורנו הגאון הצדיק אב"ד סטאמאר שליט"א, אשר בירר בצדק שההזרעה המלאכותית אסורה מה"ת.

ידידי המוקירו ומכיר פעולתו.

משה אהרן פאליעוור
רב בנוא יארק

מחה"ס מחנה ישראל. באר אברהם אוריח מישר, אור
השמש וכו'

כבוד ידידי הנעלה לוחם מלחמת ד' הרב הגאון המפורסם מוהרר"מ שליט"א. תשואות חן חן לכת"ר על מלחמתו, מלחמת ד' לחיזוק הקדושה והטהרה בישראל, וכן תודה רבה לו בעד התשובות המפוארות נגד ההזרעה המשוקצת. יאריך ד' ימיו כי רב טוב לבית ישראל בעבודתו הפורי' מוקירו.

אביגדור מילער

רב ברוקלין ומשגיח רחמי נשיבת רבינו חיים כליין
שם

אסור לפרסם היתירים בענין גופי תורה החמורים ביותר —
הגרח"ע בדבר ההזרעה המלאכותית

כבוד ידידי הרב הגאון העורך שליט"א ראיתי בקונטרסי המאור שמן אז ועד עתה כל דברי הרבנים הגאונים שליט"א שיצאו כנגד היתר זה והנה אני שזכיתי לשמש גרולי הדור שמעתי מפי מרן הגרח"ע זצ"ל שאמר שאסור לפרסם היתרים בענין של גופי תורה החמורים ביותר.

גם שמעתי מפי גאון אחד ר"י שליט"א כאן שאמר פעם למרן הגאב"ד דבריסק זצ"ל בענין ההזרעה הזו שבקו' "נועם" ה"י שם גם תשובה ארוכה ביותר לאיסור, וענה הגאב"ד זצ"ל שכטח הנועם מביא הצדדים להיתר ג"כ, וזהו גופא כבר אסור ולא צריכים לדבר כלום בענין איסור חמור זה.
בכל הכבוד

הרב חיים חייקל גרינבערג

צריך להכריז חרם על כל אשה שתפשע לקבל הזרעה מלאכותית ועל כל ולד הנולד מהזרעה זו

ארמו"ר מפורסם מכרוקלין שליט"א, כתב מאמר ארוך כרכדים של טעם והצעת הכרזת איסור וחרם על כל אשה שתפשע לקבל הזרעה מלאכותית וז"ל בסוף המאמר: "למראה החורבן הנוראה הזה הבא על ראשינו, אני מציע שרכני וצדיקי ישראל, יזרזו להכריז חרם איום על כל אשה אשר תפשע מהיום והלאה בפשע הזה, ועל כל ולד הנולד מהזרעה זו, שלא יהי' לו חלק ונחלה בקהל ישראל".

המאור קונט' קמ"ז ושו"ת המאור דף מד

לענ"ד לא הבנתי מה החרי אף הגדול הזה נגד אשה כשרה שומרת תורה ומצות ועל ולדה הנולדה לה כמז"ל מפני ששמע' למה שאמרה לה רב מפורסם? מה פשע האשה ומה פשע הולד? למה יש להחרימם? ועוד, נשים העוסקי' ברכדים האלה אין מפרסמי' זו לאחרים והרכה פעמים גם כעלי' לא ידע' מזה כמש"כ הארמו"ר שליט"א במאמרו. ולמי יחרים? האשה? יש לה היתר מרב מפורסם ואינה מפחדת מחרמות. ולדה? הלא לפי ראות העין נולדה לה ולד כשרה מבעלה ולמה יספר היפך מהנראה והנגלה? וכבר היתה לה שעת הכושר, על ידי החירו של הרב.

"מי שמיקל על פי סברא יחידאה נגד כל הפוסקים מעצמו יש לנדותו ולהחרימו"

(לשון ספר טוב עין להחיד"א סי' ח"י דף ט"ל אות כ"ה מובא בשדי חמד מערכת המ"ם כלל ל"ח וכן הובאו בשיורי ברכה א"ח סימן מ"ו).

קו"ח המיקל מסכרת עצמו נגד כל הראשונים והאחרונים כלי שום סמך משום דאשון ואחרון להלכה, כמקום שרנו גדולי הרורות כזה ואסרו בהחלט. וכס"ד יתבאר מזה לקמן.

דברי הבי"י והגאון מאור וקציעה

מובא בשדי חמד שם

דאינו למדן הכית יוסף כסי' חמ"ג על מה שנחלקו בדין חמץ משש שעות עד הלילה שלדעת כל הפוסקים אסור באכילה (מדאורייתא או מדרבנן) ורכינו בעל המאור סבירא ליה דמותר באכילה דבאכילתו הוא משכיתו כתב על זה מרן רפשט המנהג ככל ישראל לאסרו כהנאה משש שעות ולמעלה והגס לנו כהוראה להחיייהר בפני עמי הארץ להורות קולא כרכר על סמך בעל המאור ראוי לנזיפה דהא אפילו רכדים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי להחידם

בפניהם כל שכן בדבר זה שכל חכמי ישראל אוסרים אין דבריו של בעל המאור שהוא יחיד עומדים בפני רבים ועוד שהוא דבר שפשט איסורו בכל ישראל לפי שאבותיהם פסקו הלכה כדברי האוסרים עכ"ל הגאון מר וקציעה שם התפלא על מרן בזה וכתב לא ידעתי מדוע הרב בית יוסף מזג בפושרין במקום שראוי למוזג חמי חמין האי בר נזיפא הוא (בתמיה) בר נידוי הוא בלי ספק מי שפוסק כיחיד נגד רבים שאפילו ר' שמעון עצמו לא היה עובר על דברי חבריו כמו שמצינו בפירושו בספחיו כרוב דשביעית כדאיתא בירושלמי שנדה למי שעשה הלכה למעשה כמותו שיש לו דין זקן ממרא העושה מעשה כדעת עצמו וכו' ואף על פי שבכאן יש יתד לתלות באילן גדול בפוסקים הרז"ה ז"ל איהו נמי ודאי לא להורות למעשה קאמר ראפילו אמרה אליהו אין שומעים לו שכבר פשט איסורו בישראל עכ"ל.

מכל מקום לא אמר אלא בדבר איסור כאכילת חמץ בשעת איסורו מדאורייתא או מדרבנן למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אבל במנהג שנהגו כביטול מצוה דרבנן כמניעת אמירת ברכות השחר אין ראייה מדבריו שיש לנדות על זה.

דברי מרן החבי"ב מרן החיד"א, מרן החבי"ף והשדי חמד

ונעתיק בזה דברי השדי חמד בדיון אם יש לנדות מי שמבטל מנהג של אמירת ברכת השחר מפני שאולי סמך על הראב"ד בזה, שם ביאור באריכות ענין זה והביא הרבה ר"א שדברו מזה וכתב.

א. שראוי לעשות כל טצדקי לבטל מנהגם ושינהגו כמו שפשט בכל ישראל.

ב. מחלוקת הפוסקים אם יש לנדות על זה.

ג. להלכה בר נידוי הוא.

וזה לשונו: והנה דברי מרן חיד"א שבספר טוב עין הנ"ל הביאם מרן החבי"ף בספר רוח חיים יו"ד סי' של"ד אות כ' והשיב על דבריו דבעובדא שבכשמים ראש לא נפלאת לומר שבאותה העיר תפסו מעיקרא כסברת הראב"ד ויוכל להיות שהיה הראב"ד רבם וכו' וכו' לכן אין ראוי לנדותם על זה אלא שמכל מקום ראוי לעשות כל טצדקי לבטל מנהגם ושינהגו לעשות כמו שפשט בכל ישראל וכו' אלו תורף דב"ק והביא שם דברי מרן הבית יוסף בסי' תמ"ג ודברי הרב מור וקציעה הנ"ל והוקשה לו ממה שכתב מרן החבי"ב בשיירי כנסת הגדולה סי' תקנ"א גבי מסתפר בתשעה באב שחל בחמישי בשבת אחר חצות דלדעת התוספות מותר לכבוד השבת אף דמרן פסק בהיפך וכן פשט המנהג על פי פסקו מכל מקום אין לנדותו מפני שנראה כמזלזל בכבוד רבותינו התוספות וענשו אותו כסף ולא נידוי וכתב לחלק בנושאים ולא נתקדרה דעתי העניה במה שיישב ואין להאריך דלאו להכי אתינן כי אם לידע ולהודיע כי אף שאינו מסכים לסברת מרן חיד"א לנדות בנדון שבשמים ראש מכל מקום מודה הוא שיש לעשות כל טצדקי לבטל מנהגם אף שיש צד

לומר שהיה אתריה דהראב"ד אלמא דאף שיש להמנהג על מי לסמוך גדול המודים אשר זכה שרוח הקדש הופיע בכית מדרשו לא שבקינן להו במנהגיהו כיון שהיא סברא יחידאה ממש והוא באחד.

ואנא חזיתיה למרן החבי"ף בספר לב חיים ח"ב סי' ט' (בד"ה וצא ולמד) שהביא דברי מרן חיד"א שכספר טוב עין הנ"ל ומתכאד שמסכים לדבריו בכל מכל שהרי כתב על דברי הטוב עין וז"ל והאמת אתו דכיון שהיא סברת יחיד אפילו החכם בעל הסברא אם רואה באחרים שנוהגים כסברתו נגד הרבים היה מנדה אותו כמו שמצינו בירושלמי והביאוהו התוספות בפסחים דף נ"א (ד"ה אני ראיתי) דאתמד התם ד' שמעון חזא לההוא גברא מלקט ספיחי כרוב בשביעית אמד ליה מאי האי אמר ליה ולא מר הוא דשדי אמד ליה ולא חבידיי פליגי עלי קדי עליה פודץ גדר ישכנו נחש וכן הות ליה ותימה לד"י כיון שהוא עצמו היה אוכל למה היה כועס על אחרים שהיו אוכלים וסומכים על הודאתו ויש לומר דמכל מקום לא היה רוצה שיסמכו עליו כל זמן שלא פסקו הלכה כמותו וכן כתבו בפסקי התוספות שם סי' קל"ו כשיחיד עושה כסברתו נגד רבים אחד לא יסמוך על הודאתו לעשות כן וציין חקרי לב יורה דעה ח"א סי' פ"א דף ק"ך ולמה שכתב בספרו דוח חיים יורה דעה סי' של"ד אלו תורף דב"ק ונראה כמסכים לדבריו שיש לנדות אם לא ישמעו לבטל המנהג, עכ"ל.

יחיד שדעתו להתיר נגד סברת רבים שאסרו יש להורות לאחרים כסברת הרבים ולנדות ולשמת ולהחרים למי שנוהג כסברתו

דכיון דלפי מה שנתכאר יחיד הוא כסבר' זאת מורינו הרכ הגדול בהיתר זה הדי כתב הרב משפטי שמואל סי' קכ"ד דקס"ו דפוסק יחיד אין לפסוק כמותו אפי' בדבר שהוא אסור יע"ש כ"ש כאן שהוא להתיר איסור הפשוט בכל הפוסקים ועוד דהדי קי"ל יחיד החולק ע"ש דבי' חייב הוא לנהוג כדעת הרבים ומ"נ לאסור כמ"ש בכיצה דכ"ג בראב"ע וכן דאוי לגעור באחרים שלא ינהגו היתר כמותו וסברתו וכמ"ש בשבת דנ"ד גבי פרתו של ראב"ע תנא לא שלו היתה אלא של שכינתו ומפני שלא מיחה נקראת על שמו וכמ"ש"ל גם אמרו בירושל' במס' שביעית והביאו התוס' בפסחים דנ"א ע"ב ד"ה אני ראיתי דרשב"י פליג אחכמים וס"ל דכל הספחים מותרים וראה חר גברא דעביד כותיה ושמתייה כמו שיע"ש. הדי דאע"ג דרשב"י לדעתו היה מותר וזה האיש שאכ"פ סמך על הוראתו דאיהו דאמד כל הספחים מותרין כו' ועכ"ז שמתיה כיון דרבנן פליגי עליה אין להורות כסברתו נגד רבים ועיין מ"ש הפר"ח ז"ל בא"ח סימן תצ"ו בדיני מנהגי איסור ס"ק י"א יע"ש וכאן בנ"ד אם שיהיה דעתו להתיר הרי רבים לוחמים וס"ל לאסור א"כ יש להורות לאחרים כס' הרבים ולנדות ולשמת ולהחרים למי שנוהג היתר כסברתו ועיין בשבת דל"ד ע"א וז"ל אע"פ שאני אומר כך וחברי אומרים כך

מעולם לא מלאני לכי לעבור ע"ד חברי הוא ניהו דמחמיר אנפשיה אבל לכ"ע שרי יע"ש ועמ"ש מ"ז ה"ה בכל הפרטים הללו בס' חק"ל חיר"ד ח"א סימן פ"א והנמשכי יע"ש"ב ועיין בס'ן יוחאי שער ה' דט"ו ע"א עכ"ל.

ספר חקקי לב חיר"ד סי' מ'

אפילו גדול הדור שפוסק נגד הרבים חייב נדוי

וזה לשון מרן החב"י"ף בספר רוח חיים יו"ד סי' של"ד אות י"ב: מי שפוסק באיזה דין כיחיד נגד רבים כתב מרן בכ"י בא"ח סי' תמ"ג במי שפוסק כהר"ה בעל המאור שהוא יחיד נגד רבים ראוי הוא לנויפה כמו שיע"ש והרב מר וקציעה שם הפריז על המידה וכתב וז"ל לא ידעתי מדוע הרב"י מזג כפושרין במקום שראוי למזג חמי חמין הך בר נויפה הוא בר נדוי הוא בלי ספק מי שפוסק כיחיד נגד רבים וכו' יע"ש ונראה לי דאם הדיין פסק כיחיד נגד רבים כשוגג דאע"ג דתנן הוי זהיר בתלמוד ששגת תלמוד עולה זדון אינו לענין לנדותו ואפילו אם יודע שיש רבים חולקים והוא מתנצל משום שהורה כן בשעת הדחק הא נמי פטור מנדוי וכמ"ש בגמ' בכ"מ כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק כרם כשהוא עושהו במזיד גמור לסמוך על ס' יחיד נגד רבים כודאי דבר נידו הוא ואצ"ל אם עומד בסברתו וכל חכמי העיר חולקים עליו שצריך לחזור מסברתו וכמ"ש הרב משפטי שמואל סס"י כ"ה וז"ל גם מה שכתבתם כי החכם אמר בפומבי שאפילו שיבא אלף פסקים לא ישמע להם כי הוא ב"ד הגדול בעירו גם בזה אני תמיה עליו איך מלאו לכו לומר כן וכי אם יכתבו לו גדולי עולם דטעה בסברתו וכ"ש אם יכתבו רבים נגדו למה לא יקבל והתורה אמרה אחרי רבים להטות ואפי' שמחזיק עצמו לגדול כלום הוא גדול מר"א הגדול ואמת המים וכותלי ביה"מ וב"ק קיימו סברתו ועכ"ז ביטלו דבריו (בכ"מ נ"ט) ואין לו דהתם כפניו דפשיטא דאחרי דרואים ומעיינים בסברתו ובראיותיו ועכ"ז מנגדים לו ודאי ככפניו דמו יע"ש באופן שאפי' שיהיה גדול הדור כל שהסכימו לנדותו יש לו לקבל עליו הנידוי ולא להתריס כנגדן ולו' אדרבה ומלבד מה שהביאו הפוסקים ראייה מר"א הגדול עוד אנכי מביא ראייה מדוד מלך ישראל שאמר רז"ל במ"ר סי' במדבר ע"פ ויצא המלך וכל ביתו ברגליו ויעמדו בית המרחק ריב"ל אמר נידוהו אעפ"כ קיבל עליו נידויו הה"ד ודוד עולה במעלה הזיתים עולה ובוכה וראש לו חפוי וכו' יע"ש ומי לנו גדול כדוד מלך חסיד וקדוש ולא ישן כלילה שיתין נשמין ולא חטא אלא להורות תשו' ליחיד וגם כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה דכל היוצא למלחמת ב"ד גט פיטורין כותב לאשתו כמ"ש רז"ל עכ"ז נידוהו וקיבל נידויו ושחכמי הדור הסכימו לכך הוא לא בא כנגדן עאכ"ו שאר בני אדם אפי' יהיו חכמים גדולים כודאי שלא הגיעו למעלת דוד המלך ע"ה וזה כרוה... עכ"ל.

היוצא מכל הנ"ל

כתבנו כל הנ"ל לברר חומר הענין. שאפילו מי שהוא מיקל על פי סברה יחידאה נגד הרבים דבעל נדוי הוא. קו"ח מי שסומך על דעתו נגד כל חכמי הדורות בדברים שלא התירו מעולם, אבל למעשה כבר נהגו שלא לנדות בזמנינו ויתבאר לקמן.

אין לנדות ולהחרים בזמן הזה אפילו על עבירות חמורות

הרב מוהר"ם מינץ ז"ל כתשו' סי' ז"ן והביאה הרב הפריש' ביו"ד סימן של"ד בהגהה משם מר רבו מוהרש"ל ז"ל שכתב דכוה"ז שרבו הפריצים והנכלים ומבעטים בחרם ונידוי אין לנדותו אפילו לעובר עבירות גדולות ע"ש וכ"כ הט"ז ז"ל שם ביו"ד סס"י של"ד כיע"ש והם דברים המצודקים וכפרט בדורינו זה אחסור דרי דאפילו הרב הגדול שבעיר וז' טו"ה כשכאים לנדות על דבר איסור במילי דשמיא צריכים שישאו ויתנו הרבה ויהיו מתקנים בדין עד שיעיינו הדק הטב למי מנדין ומחרימים אפילו שיהיה במילי דשמיא לעובר עד"ת וכ"כ בסה"ח ז"ל סי' תת"ש דהיכא דיש חששא שלא יתקיים החרם דאין להחרים יע"ש. ועל הכל כי כיון שבעיניהם רואים דלא חששו לחרם ורוב בני העיר מדברים עמו הרי הם נותנים מכשולים לכל ישראל ועוברים על איסור ולפני עור לת"מ לרוב ישראל והרי אם במכה לבנו הגדול וכפוף תחת אביו איכא איסור משום ול"ע לת"מ כ"ש וק"ו בשאר המון ישראל שבעוה"ר נתמעט כבוד התורה ובפרט כשיכא הדבר מצידם וכ"כ בהדיא כתשו' מוהר"ם מינץ סי' נ"ו שכתב וז"ל אבל עתה שמטה ידינו מאד ברוב הגלות הרי המנדין ההם קרוב כמו ול"ע לת"מ ודומה למכה לבנו הגדול וע"כ יש לכל אשר בו רוח חיים להיות מתונים מאד קודם שינדו אדם מישראל יע"ש.

משא חיים למרן החב"ף מנהגים מערכת ח'

וז"ל שם מערכת ח' סימן נ"א. הסכמה ותקנה בעיר מהיום הזה ועד ימות המשיח שלא יוכלו לעשות שום הסכמה ותקנה בכח החרם ובכח הנידוי ובכל אלות הברית וכיוצא כדי שלא יכשלו הצבור באיסור החרמים כ"א לקנוס בקנס ממון או עונשים אחרים שלא יהיה בו מכשול איסור חרם ונידוי וכמ"ש התשב"ץ ח"ג סימן צ"ח כי היוצאים בהפטורה ואינן חוזרין לתפלת מוסף ראוי לצבור לגדור זה בקנס לשמן למאור ויזהרו מלהטיל חרם שלא ישמעו ולא ימנעו עצמן מפני זה ויבואו להקל בחרמים וכו' יע"ש ועדיפא מינה כתב הרב הפרישה בהגהה ביו"ד סימן של"ד סקכ"ה בשם מוהר"ם מינץ סימן נ"ו בשם רבו מהרש"ל ז"ל דכוה"ז שהנידויים מקולקלים אין מנדין כל מי שראוי לנדות אף בעבירות גדולות וחומורות וכו' כ"ש בדורינו שנבלים יביישו את האדם על ככה ואין אדם מושל ברוחו ויבא לידי דברים הרעים ואפי' לידי שפיכות דמים יע"ש וכ"כ הרט"ז ז"ל שם ואם ככה כתב הרב ז"ל שאין לנדות אפי' על עבירות גדולות וחמורות כ"ש

להטיל חרם על תקנות הצבור בדברי חולין לתקן כדורא דממונא שאין בהם איסור אפי' מדרבנן וכבר כתוב כפקנס ההסכמות שבעירנו אזמיר בשנת התי"ב עמדו ממוני הזמן וט"ה בהסכמת הרב הגדול מוהר"י איסקאפה ז"ל וכיטלו כל החרמות שיש בהסכמות וכמ"ש מרן החבי"ב ז"ל בס' בעי חיי חח"מ ח"א סימן קכ"ד דקנ"א ע"ג ובס' פני משה ח"ג סימן ל"א יע"ש וגם הרב הגדול מ"ז ז"ל בס' חק"ל חח"מ ח"א סימן קט"ו דקע"ט ע"ב כתב ז"ל ומ"מ אם יהיה זה בכלל הסכמת הרב כמוהר"י איסקאפה ז"ל הרי הרב גופיה ביטל כל חרם ושבועה שיש בהסכמות ושלא יהיו אלא בכלל תיקונים יע"ש ובס' חק"ל חיו"ר ח"ב סימן מ"ט רפ"ח ע"ג כתב וז"ל ובזמן מוהר"ש הלוי כתוב שביטלו כל החרמות שיש בהסכמות ולא יהיו כ"א בלשון תקנה יע"ש ואם בזמן הרבנים הגדולים לקדושים אשר בארץ חששו שיכשלו הצבור בחרמות והסכמות וכיטלום כדי להרים מכשול מדרך העם וא"כ איך אנו ניקום וניגזור בהסכמות חרמות ונידויים ובשלמא אם תהיה ההסכמה לאפרושי מאיסורא לכל יכשלו אפי' באיסור דרבנן ואצ"ל באיסור תורה דאזי אם נזגור חרם ונידוי נאה ויאה כי בלא"ה קי"ל דהעובר על איסור מדרבנן מנדין אותו ואצ"ל באיסור תורה כמבואר בש"ס ובפוסקים כיו"ד סימן של"ד וכמבואר בתשב"ץ ח"ג סימן קב"ל דבהסכמה שיש בו סרך איסור אפי' שתסלק הסכמה איסור שבו להיכן הלך והביא ראיה מתשו' הרשב"א כמו שיע"ש וכ"כ הרב מקור ברוך סימן ל' דהסכמה שהיא משום אפרושי מאיסורא אין להתיר יע"ש וגם הגאון מ"ז ז"ל שם בס' חק"ל יו"ד ח"ב סימן מ"ט ובחח"מ ח"א סס"י פ"ז ורס"י צ"ב ובסימן קט"ו דקע"ט כתב בהדייא ראפי' שביטלו הרבנים חרם ההסכמות מ"מ בדבר איסור שיש חרם בלא"ה אין מקום להתיר כמו שיע"ש ועמש"ל בזה בס"ד באות ג"ן. באופן כי כל דבר שאינו אסור אפי' מד"ס ובאים לעשות הסכמה לתיקון העיר בדבר הנוגע לדברי חולין כדורא דממונא בכל צד ואופן שיהיה אין מקום להטיל חרם ונידוי וכדומה שמא ח"ו יעבור איזה אדם ויהיה נכזה בגחלתו ויהיה למכשול עון אלא יבקשו לקנוס בדבר שלא יהיה מכשול עון כי כבר מילתי אמורה בסה"ק חקקי לב ח"ב חח"מ סוס"י ה' דכ"ו ע"ג וז"ל כי כבר כתבתי כי לדידי צריכה רבה כי מיראי ההוראה אנכי ואיני מוותר דבר הנוגע לכבוד ה' וקיום מצותיו בעבור צורך הדיוט שזה יגבה ממונו והרבה פתחים למקום לב"ד שייסרוהו אותו עד שיתן ולא לייסרו בדבר המונע כבוד המקום ב"ה עכ"ל וא"כ בכל מקום ובכל זמן שיש חששא שיכואו לידי מכשול עון למעול בחרם או כיוצא וכדומה לזה בשאר חטאים ועונות אין אנחנו רשאים להכנס במכשול החרמים ושאר חטאים בעבור שיהיה תקנה וריוח לבני אדם יהיה יחיד או רבים ויתקנו ויגדרו גדר אחר שלא יהיה בו מכשול עון בקנס ממון וש"ל וכיוצא וזהו בדבר שאין בו משום איסור אפי' מד"ס ואצ"ל מד"ת אבל בדבר שיש בו בלא"ה איסור תורה ואפי' איסור מדרבנן שחייב בלא"ה חרם ונידוי יגזור על העובר בחרם ונידוי כיון דבלא"ה בלתי ההסכמה הרי הוא חייב חרם ונידוי והיה רצון שלא יבא תקלה על ידינו ולא יכשלו שום בר ישראל בשום מכשול ועון מעתה ועד עולם

וכבר כתבנו שהרב מוהר"ם מינץ ז"ל כתשו' סימן נ"ו כתב כי עכשיו כי יש נבלין מקילין בחרמות ונידוים אפי' על עבירות גדולות אין לנדות וכ"כ הרב הפרישה ביו"ד סימן של"ד בהגה משם רבו הרב מוהרש"ל וכ"כ הרט"ז שם יע"ש וא"כ הטוב טוב הוא שיעיין היטב הדיין והב"ד בחרמות ונידוים אפי' הוא לכבוד שמים על עבירות. עכ"ל.

סוף דבר יש למנוע להחרים ולנדות אפילו לעובר עד"ת

סוף דבר הכל נשמע כי יש למנוע הרכה מאוד לנדות ולהחרים אפילו בחרמות פשוטות ואפי' לעובר עד"ת עד שישא ויתן ויהיה חכם הרואה את הנולד שלא יהיה בו חששא לזלזל בנידוייו כאחד הנכלים כי כמו שמצינו בפוסקים שהתירו להחרים ולנדות אפי' למי שאינו חייב נידוי להר"ש וכמש"ל מתשו' הרשב"א ח"ד סימן שט"ו והרב"ח באה"ע סוס"י קל"ד יע"ש כמו כן לאירך גיסא יש למנוע מלנדות אפי' בעובר עבירות גדולות כל שיודע שמזלזל בנידוייו וכוועט בו והכל תלוי בעיני הדיין והיה ה' עם השופט כי יש בדבר הזה להקל ולהחמיר. וכלכר שיכרין את לבו לש"ש...

עכ"פ יזהר שלא יחרים אותו בשום אופן בחרם הכלכו ולא בקללות נמרצות ככתובים שבמזמור ק"ט וכדומה בהם כי זה לא הותר כאמור וקרא כתיב ואל המיתו אל תישא נפשיך הנראה לענ"ד כתבתי פה קרית מלך רב קושטא יע"א בש"א לחדש כסלו שנת התרכ"ג כ"ס ושפטו את העם משפט צדק לחיים טובים ולשלום.

הצעיר

חיים פאלאגי

ס"ט

משא חיים בסוף הספר

היוצא מכל הנ"ל צריכים למחות בכל תוקף

הארכנו קצת ככל הנ"ל, לברר משפטי החרם, אע"פ שכבר נהגו שלא להחרים ולנדות, לעורר מרנן רבנן ותלמידיהון שעכ"פ צריכים למחות בכל תוקף ולפרסם חומר האיסור של הדרעה מלאכותית וכן האיסורים המבוארים בדעת תורה חלק א', ועוד, וכל מי שמיקל ע"פ דעת יחיד או על פי סברתו שחידש נגד כל הפוסקים ראשונים ואחרונים עונשו חמור מאד רח"ל. ואם כבר נהגו שלא למחות בזה"ז על הרכה ענינים, בעוה"ר, מ"מ כדבר הנוגע להציבור, לקדושת ישראל, ולמסורת התורה בשלמותה לדרורינו ולדורות הבאים כלי שינויים, ע"פ המקובל מדורות, יש חיוב למחות בכל תוקף שלא יאבד התורה והאמונה, והקבלה האמיתי ע"י גדולי הדורות, מבית ישראל, רח"ל. ועל ענין זה צריכים למסור נפשנו

רוחנו ומאודנו לקדש שם שמים כרכים ושלא להשגיח על שום חשכונות צדדיים ודעות אנשי הרחוב, המנגדים לרוח התורה והקבלה האמיתי. (ועי' ביש"ש כ"ק פ"ד ס' ט' דלשנות דברי תורה הוי ככלל יוא"י ואפי' במקום סכנה אסור והוי ככלל קידוש ה', דהוי ככופר בתורה אם ישנה הדין).

ועוד יש לעורר בזה: שע"י פרסומת האמת יתרכה עיין האמיתי בתורה, שהרכה בני תורה של דורינו יתכוננו ויכינו שצריכים לברר כל הלכה לאמיתה ממקורות נאמנות על פי קבלת רבותינו הקדושים מדורות הקודמים נכ"מ זי"ע ולא על פי מה שרואים בספרים היפך מהקבלה. וכידוע רוב החורכנות כאים מזה בעוה"ר ואכמ"ל.

אז יכינו דורינו והדורות הבאים שדעת תורה היא מה שמבואר באר היטב בספרי גאונים קדמונים ולא מה שמבואר בספרים היפך מהמקובל ולא מה שרואים בעתונים ושומעים ברחובות

כאתי לעורר, ואני את נפשי הצלתי, והי"ת יעזרנו להוסיף אומץ, והרה"ג גדולי דורינו שליט"א צריכים לפעול כרכים לקדש שם שמים לדורות, ולצאת בעקבי הצאן, שהתוועדו, דנו ופרסמו דבריהם.

יש לעורר בזה, שאע"פ שכבר נהגו שלא להחרים, כדלעיל, מ"מ התקנות משנת תרכ"ו בעניני מחיצות ככהכנ"ס, בימה ועוד, המוכאים בהרכה ספרים, נתקנו, בחרמות גדולות, ומפני גזרת המלכות שלא להחרים, החרמות לא נתפרסמו, כמבואר בספר לב העיברי ח"ב ובשדי חמד, (מערכת כהכנ"ס סי' י"ג ומערכת חתן וכלה) והבאתי דבריהם בדעת תורה חלק א', וכל נוסח האיסור מובא בלב העיברי שם, ספר מעשה אבות, ספר פסק בית דין ועוד הרבה ספרים, ידועים ומפורסמים. ומי יכול לכא בדורינו דור יתום להקל בזה? כל משכיל יבין את גודל האחריות למחות, נגד המקילים, ככל תוקף. שזה נוגע לקיום התורה לדורות, ולמוסרת התורה בשלמותה מדרור לדור.

וכל מי שבידו למחות

וז"ל מרן החבי"ף בספר גנוי חיים מערכת כ' סי' מ"ט כל מי שבידו למחות ואינו מוחה, הה"נ הרבנים אשר ככל עיר ועיר ומדינה ומדינה שיודעים שרוצים לעבור עד"ת במדינה אחרת החיוב מוטל עליהם לכתוב שעושים היפך התורה ככל הבא מידם למחות והם חייבים לשמוע אפילו שאין הרבנים מושלים על המקום שהוא כאשר מבואר מדברי הרב רבינו פרץ ז"ל והובא בס' הכלכו סימן קמ"ב דקמ"ה ע"ב והר"ם כתשו' ח"א סימן מ"ה ומהר"מ מינץ סי' צ"ט וכ"כ הרא"ש ז"ל כתשו' בשמים ראש סי' פ"א וז"ל אלא חובה ומצוה ע"כ מאן דחזי לאפרושי מהאיסור אע"ג דליתא באותו העיר או באותה מדינה דכל ישראל ערכים זכ"ז ובפרט מי שיש כידו למחות יע"ש וכ"כ הרב כנה"ג כיו"ד סימן רמ"ב הגה"ט אות

י"ט ועיין להרב מהר"מ חאגיו ז"ל בהקדמות לס' שפת אמת ..עכ"ל.

ושם מערכת אלף סימן קי"ב ד"ה אפרושי מאיסורא. דאם רואים כ"ד ואדם אחד רוצה לעבור עבירה הא ודאי חייבים להתרות בו ולגעור ולרדותו או להשביעו שלא יעבור והדבר מבואר מעצמו וקרוב לשמוע מסכרא שכל אדם מוזהר להפריש חבירו מאיסור והוא בגמ' פ' אלו מגלחין מנלן וכו' ומשביעין וכו' הרמב"ם בהל' סנהדרין פכ"ד ה"ח שמשביעים שלא יעשה או שלא עשה ואמרינן בפ' הדר דלאפרושי מאיסורא אפי' בפני רבו שפיר דמי ופי' רש"י ולאפרושי ראה תלמיד לאחד שרצה לעבור עבירה ורבו שם ושותק מותר לתלמיד לקפוץ ולגעור וכן עשה כ"ד חשוב שבימי הרא"ש ע"ש מרן ז"ל בתשו' הישנות בדיני משאל"ס דז"ן ע"ב ומבואר שם שבדבר שהוא אסור וכל החכמים שבעיר ארסורוהו זולת חכם אחר שהתיר אין לעשות מעשה כמותו דקי"ל הלכה כרבים ועמ"ש לקמן במ' שין בס"ד ומה"ר כנה"ג חאה"ע סי' מ"ג הגהב"י אות ע"ח כתב דאפרושי מאיסורא כ"ע בעלי דבר נינהו וכן הביא שם בכנה"ג בח"מ ח"ב סי' קכ"ב הגב"י אות ה' משם הרא"ם ח"א סי' מ"ו ומהר"מ מינץ סימן צ"ג ולחם רב סימן רי"א, עכ"ל.

וכבר אמרו רז"ל והביאו רש"י בס' מטות ע"פ ויקצוף משה על פקודי החיל ממונים על החיל ללמדך שכל סרחון הדור תלוי בגדולים שיש כח בידם למחות יע"ש.

ובגנוזי חיים מערכת חית סימן ז"ן ד"ה חכם: יש חיוב ומצוה גדולה שיודיע חכם את דעתו להגיד כפי מראה לבו והחזיון אשר חזה אפי' שהיו דברים גבוהים ונעלמים עד מאד הרא"ש ז"ל בת' בשמים ראש סימן רנ"א יע"ש וכ"ש כששואלים ממנו בדבר הלכ' והורא' או שיכריע בין החכמים בינו לשמים ומכ"ש אם יש חילול ה' וחילול התורה בדבר שאינו חייב למנוע את עצמו וחייב לגלות דעתו ואצ"ל אם הוא לאפרושי מאיסורא כי ע"י שיגלה דעתו או יסכים בדבר מה שהוא ע"ד אמת וענוה צדק יתקיים הענין ואפי' אם לא יתקיים היום יתקיים למחר שיבואו ירה ה' ויקבלו דבריהם וכל לאפושי גברא שפיר דמי וכמה נזיקין וחבלות וכו"ה וחילול התור' יוצא מכמה חכמים שהם מונעים מלהגיד כי ישר מה שהם מסכימים לפי האמת וכמה מחלוקות מתרבות בישראל עי"ז ואפי' בשתיק' הם נענשים כמבואר בווה"ק ס' טהרה דמ"ו ע"פ נאלמתי דומיה החשתי מטוב וכו' ע"ש ואותן המתחסידים כשיש מחלוקת ורואים ח"ה וחילול התור' והם עומדים מנגד כדי שלא להטפל בשום מחלוקת לא יפה הם עושים כי במקום שיש חילול חורת קונו צריך לדבר ולהתקוטט נגד בני אדם המתיצבים על דרך לא טוב לחלל קודש וצא ולמד מ"ש הרב מוהר"ש אוזיידא ז"ל בס' מדרש שמואל בפ"ב דאבות משנ' ו' על מאי דתנן התם ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש וז"ל פי' הוא כי מי שאינו נכנס במחלוקת על דרך לא טוב אינו חושש לעלבון חורת קונו ואינו נכנס בדרך אנשים ולז' במקום ההוא השתדל להיות איש הוא וחזקת והיית לאיש יע"ש ודבריו חיים וקיימים דאין יתכן האדם שהוא ירא ה' ורואה שאחרים מבזין

את התורה ולומדיה והוא יעשה חסידות שלא להטפל במחלוקת נגד ה' ונגד משיחו כי הוא חסיד שוטה וע"ד שאמרו בגמ' איזהו חסיד שוטה שרואה אשה טובעת בנהר ואינו מצילה כמו כן הוא ענין זה ממש ומ"ג כי התורה עצמה היא בתו של מלך מלכי המלכים הקב"ה ואיך יתכן שיהיה האדם רואה לבתו של מלך שרומסין ודורסין אותה כרגלים ח"ו והוא עד או ראה או ידע ויעמוד מנגד ולא יהיה לו עונש גדול ע"ז. וכבר כתבתי עוד בזה לעיל בד"ה חכמת אות ויו: עכ"ל.

לבאר חומר איסור המבטל מנהג ישראל

היות שדיברנו בחלק א', אודות מנהגי ביהכנ"ס רצונינו להדחיק הדיבור בזה כאן. לקמן מיירי ממנהג שנהגו ישראל בלי תקנת בית דין. אבל מנהגי ביהכנ"ס שדברנו אודותם, כבר נאספו גדולי ישראל והחרימו מי שעובר עליהם והם חמורים ביותר.

אין כח ביד שום רב אפילו גדול הדור לבטל המנהג

ועיין בספר לב חיים ח"ב סי' ט' (סוף ד"ה הנה אמרו) וז"ל ומה שכתב מוהר"י קולון שאין כח ביד גדול הדור לשנות מנהג שהוא ש"ס עורך ביכמות ד' ק"ב ובמנחות ד' ל"ב אם יבא אליהו ויאמר וכו' שכבר נהגו העם בסנדל וכן דאיתי שם בשרש ד"ן שהכריח דאין לחלק בין מנהג למנהג ובכל מנהג אין כח אפילו ביד אליהו לבטלו כיעויין שם וכן כתב הרב משא מלך שאחר שהביא דברי מוהר"י קולון כתב שכן כתב מוהרשד"ם סי' קצ"ג וכן כתב הרדב"ז ח"ג סי' תקל"ב עכ"ל בספר לב חיים הנ"ל ושוב בסוף ד' ר' כתב ומלבד מה שהוכחנו מסוגיאות הש"ס דאם יבא אליהו וכו' וממעשה רב במסכת תענית שהוכיח מהר"י קולון שאין כח ביד שום רב אפילו גדול הדור לבטל המנהג ועוד כי הרמב"ם פסק בשני מהלכות ממרים דבית דין שגזרו גזרה והנהיגו מנהג ופשט בכל ישראל אין ב"ד יכול לבטל וכו' או אותו מנהג וכו' ע"כ.

אין לבטל שום מנהג

ואין לבטל בנקל שום מנהג שאם יהיה כח לבטל מנהג שנהגו אבותיהם בעיר זו יבטלו מנהג זה ובעיר אחרת מנהג אחר ועל ידי זה יבוטלו מנהגי ישראל שהם תורה ורב לא דצה לבטל קריאת ההלל בראש חדש אף שהיו מברכין ולדעתו הוא ברכה לבטלה משום שכבר נהגו אבותיהם וכו' אלו תורף דברי הגאון בגדי כהונה בחלק אורח חיים סי' יו"ד וכונה דעתו לדעת רבינו מהר"י קולון בשרש ט' שכתב בכל הדברים האלה דאין כח אפילו בגדול הדור לשנות שום מנהג והביא ראיה מהא דרב בקריאת ההלל אף דלדעתו ודאי יש באותו מנהג משום ברכה לבטלה ואלה דבריו לדעתי נראה שאפילו היה אותו כהן חכם כשמעון בן עזאי וחבריו מכל מקום הפריז על המדה דאין לנו לשנות המנהגות שנהגו אבותינו הקדמונים

חסידים ואנשי מעשה ועל כיוצא בזה אמרו אם אינם נביאים בני נביאים הם וכו' ובכלל דבריו הביא דאיה ממה שאמרו כפרק בתרא דתענית דף כ"ח ע"ב רב איקלע לכבל חזינהו דקרו הלל בראש חדש סכר לאפסוקינהו שמעינהו מדלגי ואזלי אמר מנהג אבותיהם בידיהם מדקא בעי מעיקרא לאפסוקינהו שמעינן דכאתריה דרב לא הוו קרו אפילו כדילוג ולא סכירא ליה הכי ואפילו הכי כיון דחזא דמנהג אבותיהם בידם לא רצה למחות אף שכודאי היו מכרכים עליו לפי מנהגינו על פי דעת הגאונים ולדעת רב היה באותו מנהג משום ברכה לבטלה שעובר משום לא תשא מכל מקום סמך על מנהג אבותיהם ולא דצה לבטלם אף דרב גדול כבודו הוה קרי ככהני והיה כידו למחות שלא יקדאו כלל וכו' אלו תודף דב"ק וכתב מרן החבי"ף בספר משא חיים דף מ"ט אות כ"ח שכדכדי הרב מהר"י קולון כתב הרדב"ז דפוס פיורדא בח"ג סי' תקל"ב ותודף דברי הרדב"ז הנ"ל הביאם שם בדף ס"ב אות ר"ס והוא על מה שרצו לבטל סדר הקדושות שנהגו לאמרם והשיב אין כח ביד שום רב גדול לבטל שום מנהג כמו שמצינו דרב שהיה רבן של כל הגולה ולא רצה לבטל מה שנהגו אבותיהם כדאיתא בתענית דף כ"ח וכמו שכתב מהר"י קולון בשרש ט' וכל שכן מנהג כזה שהוא לתת כבוד לשמו להקדישו ולהעדיצו והוקבע מנהג זה מזה כמה מאות שנים שחכרום מחכריהם וקצתם הם לרבינו יצחק ן' גיאת שהיה משורר גדול ועוד יש כזה משום לא תתגודרו לא תעשו אגודות שהדי שאד קהלות נוהגים לאמרם ככתוב במחזורים כלי גרעון ותוספות אלה הדברים שהביא שם.

זאת תורת האדם השלם לאחוז במעשה האבות — ואם לאו תהיה תורה חדשה בכל דור רח"ל

ומה נעמו אמרי יושר פי צדיק יהגה התייר הגדול הרב מהר"י עאייש בשו"ת בית יהודה ח"א ריש סי' ס' על מה שנשאל כמה שנהגו בשבת חתונה שנתונים להחתן ספר תורה לקרות ואברהם זקן ותרגומו ואינו עולה למנין שכעה בקדיאה זו כתב בזה הלשון ולא ראינו ולא שמענו פוצה פה ומצפצף חושב מחשבות לשנות שום מנהג מהמנהגים הקבועים דכל דבר ודבר יושב על עיקרו ויסודו ויתד שלא תמוט וכל המשנה ידו על התחזונה והרכנים הקודמים היו מדקדקים בדברים שנתפשט בהם המנהג שלא לשנות דבר ולא חצי דבר והיו טודחים להקים ולהעמיד המנהג דברך המעמיד דאפילו באלף לא בטיל זאת תורת האדם השלם לאחוז במעשה האבות ולא יטה ימין ושמאל כי אם יבא לסמוך כל אחד על פי הכרעתו ושיקול דעתו לתקן כפי שיוכשר בעיניו ולא יחוש למי שקדמוהו היום יבטל מנהג אחד ולמחר שתיים וכן למחרתו וממילא כל המנהגים יעדרון ותהיה תורה חדשה בכל דור ודור וימשך מזה לפשוט יד גם כדברים שנהגו בהם איסור על פי גדולי הרור והשופט אשר היה בימים ההם ועבדה גודרת עבדה לכן כל מודה צדק בעיר הזאת סמך את ידו החזקה לחזק במסמרים מנהג מי שקדמו ובדרך

זו אנו דורכים מעתה ועד עולם עכ"ל וכודאי שהסכרא נותנת שמנהג שנהגו בני ישראל ואין בו שום פיקפוק דאין שום אדם דשאי לכטלו.

כל המפקפק על מנהגי ישראל צריך בדיקה אחריו.

פוק חזי דברי הגאון חתם סופר באורח חיים ריש סי' נ"א (כד"ה אומד) ומזה דיין איך לא יהיין לעצמו לפשוט יד כמנהגי ישראל כי אותם שחושב שהם מנהג כודות הם באדות חצובים ממקוד מים חיים נוזלים מן לבנון וכו' וכסוף הס' כתב ידענא במעכ"ת שלא ילעג עוד כמנהגי ישראל שנעלם טעמם ממנו כי ממקוד מים חיים הם נוזלים ורגיל אני לומד כל המפקפק על נימוסים ומנהגינו צריך בדיקה אחריו כי מי שתודתו אומנתו וידאת ה' חתולתו לא יתן לחטיא את כשרו וכו' עיין שם.

ואף כמנהג שצווחו עליו גדולי ישראל אם המנהג גם כן נתייסד על פי גדולי ישראל אין לכטלו כמו שמתבאר מדברי מרן הכית חדש בסי' ס"ח על מה שכתב רבינו הטור רטוב ויפה לכטל קדיאת הקרוב"ץ שהיו נוהגים לאמרם בכדכות קדיאת שמע והיו מפסיקים בדברי הכאי ושיחה בטלה עד דאיכא אומדן דעת שאם ד' אליעזר הקלירי וכל קדושי עמו מייסדי הפיוטים המה ראו בהתקלה היוצאת מאמידתם היו מכטלים אותם ולכן חכם אחד רצה לכטל אמידתם וכתב הרב בית חדש דלא השלים שנתו כד מינן ולכן אין לשמוע כזה לדברי רבינו הטור לכן כל יחיד יחוש לעצמו שלא יפדוש מלאמרם בצכוד והרב שמש צדקה בא"ח סוף סי' ד' הביא דברי הרב בית חדש הנ"ל וסיים ואם אין זכרוני כזכב כמדומה לי שמהר"ל הצדיק עליו דין שמים שמתה כתו על ששינה ניגון סליחה אחת כיום כיפור כהיותו שליח צכוד.

אפילו אם יבא אליהו אין שומעים לו לבטל מנהג

אם נהגו באיזה דבר על פי סכרת הפוסקים האחרונים ושוב נדפסו ספרי הראשונים ועינינו הדואות שחולקים על סכרת האחרונים אפשר דככי האי גוונא יש לנו לכטל מנהגם ואילו היו דואים סכרת הראשונים לא היו נוהגים כך כן כתב הגאון חקדי לב הוכאו דבריו בספר סמיכה לחיים חלק יודה דעה סי' ד' דף כ"ג ע"א ולכאודה הני מילי רמד מילי דסכרא נינהו אך לפום דיהטא לדידי חזי דאיכא למישרי נדגא דהא אמדינן בפרק מצות חליצה ד' ק"ב אם יבא אליהו ויאמד אין חולצין כסנדל אין שומעים לו שכבר נהגו העם כסנדל ומי לנו גדול מאליהו זכוד לטוב ואם הדין נותן לכטל המנהג על פי אומדנא שאם היו דואים סכרת הראשונים לא היו נוהגים כן כל שכך שהיה להם לכטל המנהג שכסנדל שאם היו

רואים סכרת אליהו לא היו נוהגים כן ואין לומר דהא דאין שומעים לאליהו הוא משום שאומר כן בדרך נכואה ולא כשמים היא שכבר כתבתי למעלה (כד"ה ותורף דכרי וכד"ה איכרא דגוף דכרי) שלא יתכן לפרש כן אלא הפירוש הוא שאם יאמר דרך עיון וסכרא אין שומעין לו עכ"ל.

נלקט משדי חמד מערכת מ'

אין אנו מורים כן לפי שנהגו בו איסור

ובכעל המאור פסחים בדין חמץ בזמנו אי אסור בזמנו ושלא בזמנו במשהו או בנותן טעם האריך לברר דאינו אסור אלא בנותן טעם (דף ל' שם). וזה לשונו שם: "וכן נמצא בנוסחאות מדוקדקות וישנות וחכמי צרפת וחכמי נרבונו עמודי עולם פירשוה לשמעתי דרבא כולה כר' יוחנן וכן נראה משמעתא דפרק גיד הנשה" וכו' והביא הרבה ראיות לדבריו מהש"ס והראשונים ומסיים דבריו "וכן דעתינו נוטה לדברים הללו" וכו'. "אלא שאין אנו מורים כן בחמץ כפסח לפי שנהגו בו איסור" עכ"ל.

ובתוס' שם ובעוד מקומות האריך בזה גם כן וכתב בסוף דבריו: "וכחמץ כפסח לא עשה ר"ת מעשה אע"ג דבשאלתות דרב אחאי נמי איתא דרבא אית ליה גם כחמץ כנ"ט", עכ"ל. אע"פ שהאריך כראיות לברר שיטתו דחמץ כפסח אסור רק בנותן טעם מ"מ לא עשה מעשה נגד המנהג. ונמצאים כנ"ל בדברי הפוסקים בהרבה מקומות כסדר. וכתבנו הנ"ל לדוגמה.

ופלא! בה"מ ספר אגרות משה עשה מעשה להתיר מחיצה של ח"י טפחים. וכל האיסורים החמורים המוכאים כחלק א' של דעת התורה. נגד מנהגים ידועים ומפורסמים. נגד הפסק בית דין. הנעשה על פי בית דין של גדולי הדור שדנו בזה ופרסמו שהם איסורים חמורים. וכתב להתיר כל האיסורים החמורים הנ"ל בלי שום סמך משום ראשון ואחרון. רק מסכרה כתב להתיר. נגד כל גדולי הדורות שאסרו בהחלט. וכן בהמ"ס אג"מ פרסם בספרו הלכה למעשה לכלל ישראל לדורות היתר להזרעה מלאכותית נגד כל חכמי הדורות שאסרו בהחלט. וכיארנו כל זה באר היטב בס"ד. הדברים מבהילים!

"סוף דבר אין להתיר דבר שאכותינו ואכות אבותינו נהגו בו איסור וקיימו וקבלו עליהם ועל זרעם באין פוצה פה ומצפצף....

ומעתה איש אל ירים את ידו ליטוש תורת אמו. והפורץ גדר יירא לנפשו מזוחל אשר עפר לחמו. וה' יסיר חרפת עמו. ויתקדש שמו בעולמו. כה עתירת מצפה לתשועות ה' משמי מרומו. נבזה וחדל אנשים מכיר את מקומו. ונפשו עליו תשתוחח כגמול עלי אמו. על כרחו לריב יתיצב לכל יהרס גדר כרמו. בוטח בה' עוד יושבהו על מי מנוחות והי' ה' עמו. ואתה בני חזק והתחזק להסיר מכשול וקורא לך גודר פרץ משוכב נתיכות ונוכה לראות מלאך שולח להשיב לב בנים על אבות".

(לשון הגאון מהר"צ הירש אב"ד ק"ק ברלין בחשובה המובא כספר בנין אריאל בפירושו למס' מועד קטן)

בענין תקנת בית דין. איסור שנתפשט. אין להקל נגד הרבים. לשון הרא"ה ז"ל בספר החינוך מצוה תצ"ה: אבל אם אסר הב"ד הקודם לו אותו איסור כדי לעשות בו גדר לעם באיסורים אין כח בכ"ד הבא אחריו לבטל תקנתו ואפי' הוא גדול ממנו בחכמה ובמנין ואחר שכן הוא הדין יש לכל ב"ד וב"ד בדורו להתישב בדבריו ולחקור הרבה ולתת לב ככל האיסורין שיראה שהדור נוהג בו שלא לפדוץ ולהורות עליו להקל כי שמא הקודם לו לגדור העם אסרו אם היותר יורה שהדבר מותר מדין הלכה ופרץ גדר וכו' עכ"ל.

איסור שנתקבל ונתפשט אינו חוזר לעולם להיתר

לשון מרן החב"י בספר גנוי חיים מערכת אל"ף סימן פ"ד: איסור שנתקבל ונתפשט אינו חוזר לעולם להיתר עמ"ש עט"ר מ"ז הרב נר"ו בס' חק"ל ח"ב ליו"ד בשו"ת יו"ד סי' ח' שהביא ראיה ע"ז ממש"ש הרשב"א בתשו' ח"ד סי' ק' יע"ש ועיין להרב כנה"ג בשו"ת יו"ד סי' רי"ד הגה"ט אות י"א ועמ"ש הרשב"א ח"ב סי' רס"ח ובתשו' הרמ"ה אשר בסו"ס שו"ת הרשב"א ח"ב דצ"ח ע"א ובח"ד סי' ק"ו ועיין כיוצא בזה בסה"ק חקקי לב חו"ד סי' מ' וסי' מ"ג יע"ש עכ"ל. ועוד שכיון שכבר מצינו שהיתר זה הוא נגד רצון חכמים מי שנוהג כמותו להתיר גורעין בו בנויפה.

חקקי לב חו"ד סי' מ'

ומשום כבוד הרב אין בזה קפידה לפי שורת הדין כדכתיבנא, וכבר כתב הרשב"ץ בס' זהר הרקיע בהקדמתו כי כן ראוי לכל חכם או תלמיד שלא ישא פנים לגדול ממנו כמה שתראה לו סתירה מבוארת וכה"ג כתב בס' התשב"ץ ח"ב סימן י"ט שהתנצל ככה"ג על מה שחלק על הרמב"ם בחיוב שכועה יע"ש.... ועוד דיותר יש לנו לחוש לכבוד הרבינם שאסרוהו.

שם

ועוד דכיון דלפי מה שנתבאר יחיד הוא בסבר' זאת מורינו הרב הגדול בהיתר זה הרי כתב הרב משפטי שמואל ס' קב"ד דקס"ו דפוסק יחיד אין לפסוק כמותו אפי' בדבר שהוא אסור יע"ש ב"ש כאן שהוא להתיר איסור הפשוט בכל הפוסקים.

שם

כיון דאנן בדין מצינו דרבים חולקים עליו היה לו למורינו ה"ה לבטל דעתו נגד רבים אפי' להקל כ"ש להחמיר משום דק"ל אחרי רבים להטות בו, וכן נמי משום לאו דלא תסור בו.

שם

ועיין מש"כ הפ"ח ז"ל בא"ח סימן תצ"ו בדיני מנהגי איסור ס"ק י"א יע"ש. וכאן בנ"ר אם שיהיה דעתו להתיר הרי רבים לוחמים וס"ל לאסור א"כ יש להורות לאחרים כס' הרבים ולנרות ולשמח ולהחרים למי שנוהג היתר כסברתו ועיין בשבת דל"ד ע"א וז"ל אע"פ שאני אומר כך וחכרי אומרים כך מעולם לא מלאני לבי לעבור ע"ד חכרי הוא ניהו רמחמיר אנפשיה אבל לכ"ע שרי יע"ש. ועמ"ש מ"ז ה"ה בכל הפרטים הללו בס' חק"ל (חקרי לב) חיו"ד ח"א סימן פ"א והנמשכים ועש"ב ועיין בספר נ' יוחאי שער ה' ד' ט"ו ע"א.

שם

ובפירוש רבינו נסים גאון מבואר דענין הבת קול היה רק לנסות את החכמים אם יניחו הקבלה שבידם והגמרא שבפיהם

כפירוש רבינו נסים גאון על הגמ' ברכות דף י"ט בענין תנורו של עכנאי שר' אליעזר מטהר וחכמים מטמאים כתב וז"ל: "לעולם אין ההלכה מתקיימת אלא לפי מה שנתכרר מן הקבלה של מרובין והיינו דברי חכמים. וכגמרא ראלו מגלחים דבני מערבא (הלכה א) הזכירו זה המעשה. ואמר, כל הלין שבחא ולית הלכתא כר' אליעזר? אמר ר' חנינא משנתנה לא נתנה אלא אחרי רבים להטות. ולית לר' אליעזר ידע שאחרי רבים להטות? לא הפקיד אלא על ידי ששרפו טהרותיו כפניו" עכ"ל.

והקשה רבינו נסים שם: "וזה שאמרו יצאת בת קול ואמרה מה לכם אצל ר' אליעזר שהלכה כמותו ככל מקום?" (היינו שההלכה כמותו וצריכים לפסוק כדבריו נגד הרבים).

תירץ רבינו נסים גאון כתירוץ השני וז"ל: "שלא היתה הכונה אלא לנסות את החכמים אם יניחו הקבלה שבידם והגמרא שבפיהם כשביל בת קול ואם לאו. ודומה למה שכתב (דברים י"ג) כי מנסה ה' אליהם אתכם והנה נודע עם כל זאת בירור קבלתם", עכ"ל הצריך לענינינו. ויע"ש ובש"מ כב"מ דף נ"ט במש"כ. (ועיין בגמ' בבא מציעא דף נ"ט ע"א תנן התם חתכו חוליות וכו' כל הענין. וכמהר"ץ חיות שם. ובספר גנוי חיים מערכת ל' ס' ב' ושם מערכת א' ס' ל"ג). הדברים מבהילים! היינו, כל הענין הבת קול היה רק נסיון אם יניחו הקבלה שבידם וישמעו להגדול הדור. ר' אליעזר, שהלכה כמותו בכל מקום. וזה הני נסיון לחכמי דורו. שהרי מן השמים הסכימו לו לפי דברי הבת קול. והיות שכתוב מפורש בתורה אחרי רבים להטות לא פסקו כמותו.

ומוכן הדמיון לענינינו. הכי יש רבים יותר מכל חכמי הדורות שפסקו שלא כדברי האגרות משה בענינים שביארנו בספר זה ובדעת תורה חלק א' ? הלא ברור שזה רק נסיון לדורינו. "אם יניחו הקבלה שבידם", וישמעו לכה"מ ספר אגרות

משה כשפסק נגד הקבלה מחכמי הדורות. שהם רבים, ומסרו לדורינו דברים כרוּרים ומפורשים, ובעניני מנהגי בית הכנסת החרימו כל העוכר על דבריהם. והנסיון היא מפני שפסק הגדול שלא כדבריהם. הכן זה שדברים כרוּרים הם!

אכל למעשה יש חילוק גדול בין נידון שלפנינו למעשה דר' אליעזר וחכמים כתנור של עכנאי ששם היה התחלת הנידון. לא היו קבלה בידם כהלכה זו ולא היו מנהג. אלא דנו כדבר זה כדין חדש שאינו מפורש מפי הקבלה שבידם, לכן הלכו אחרי רבים כדין תנור של עכנאי. לא כן בדברים שאנו דנים כהם כחיכור זה וכחיבורים האחרים שאנו עתידים להדפיס כס"ד וכחיבורים שכבר נדפסו, הדברים כרוּרים ומפורשים כקבלה מפי חכמי הדורות להלכה כרוּרה. כבר דנו כהם חכמי הדורות ופסקו הלכה למעשה מה לעשות וכן נהגו כל ישראל מדורות שעברו. וכדורינו כל החרדים לדבר ה' נוהגים כפי הקבלה שכידם ואין שום ספק כדינים אלו שהם מנהג' מקובל' מדורות. מפי גדולי עולם שמפיהם אנו חיים ככל הענינים.

צריך להיות המשא והמתן בין החכמים להסכים לדבר הלכה במעמד אחד פנים אל פנים או עכ"פ מו"מ בכתב

כלי מו"מ כדרך זה או זה לא נקרא הסכמת הרוכ, היות שבא לידנו דין אחרי רבים להטות, נכון להעיר נקודה אמיתי והיינו מש"כ גדולי הדורות, ומוכא כגנוי חיים מערכת ח' סי' נ"ח כשיש ספק כדין איך להכריע בין החכמים וז"ל: הריכ"ש סי' שמ"ו כתב דאם יהיה מחלוקת שקול אז יכריעו החכמים אשר כשאר ארצות יע"ש ואפי' שלא יהיה המשא והמתן פנים אל פנים אלא ע"י כתב אין קפידא כי מכואר מדברי מוהרלנ"ח עצמו שם כפסק הסמיכה דרע"ח ע"ד כי אחר שנו' דעתו שצריך שיהיה המשא והמתן בין החכמים להסכים לדבר הלכה כמעמד אחד פנים אל פנים עכ"ז נו' מדבריו כי לא החליט המאמר כזה שכת' וז"ל ולפחות צריך שיהיה המשא והמתן ע"י כתב וכיון שלא נעש' לא זה ולא זה אינה נקראת הסכמתם הסכמת הרוכ יע"ש ועמ"ש כקונ' רו"ח חח"מ סי' כ"ה כס"ד ועמ"ש הרב כ"ד של שלמה חח"מ סי' ט"ל דרכ"ה ע"ג יע"ש וכס' מחנה יאודה למהר"י קצין ז"ל ועיין כמערכת בית עכ"ל. וע' חוקות החיים ס"א.

והמשכיל ידון מזה לשאר ענינים, כענין הסכמת הרוכ. ולענינינו שאנו דנין כהם כחיכור "דעת תורה" יש לכאר: כהתקנות משנת תרכ"ו כעניני כיהכנ"ס כתבו מפורש וז"ל "זאת אשר יצא מאתנו ח"מ כוועד אשר נתוועדנו ונשאנו ונתנו כדבר על פי דת והנם דברים כרוּרים על פי דתוה"ק כלי שום שינוי", עכ"ל. ואחר כך יצאו גדולי הדור כמכתביהם לחזק דבריהם של הכית דין וכמשי"נ וחזן מכל הנ"ל יש מנהג המקובל מדורות כענינים הנ"ל ועיין כסוף ההקדמה מש"כ מדברי הגר"ד מקרלין דמנהג המקובל מדורות הוי כפס"ד של כ"ד הגדול וכן כדין הזרעה מלאכותית כנ"ל. וכס"ד נאריך עוד כזה כח"ג.

בענין שינוי מנהגי בהכנ"ס מב"ד ומו"צ דעה"ק ירושלים ת"ו ומרא דארעא ישראל הגרי"ח זאננפעלד זצוקל"ה

אע"פ שכבר הארכנו בענין שינוי מנהגי בהכנ"ס מ"מ אנו נעתיקים כאן מכתב בענין הנ"ל לעורר על זה עוד הפעם. וז"ל מוכא כספר מרא דארעא ישראל דף רע"א כח"ג.

על דבר שינוי מנהגים בבית הכנסת

ידוע כי מנהגי ישראל ראשם מגיע השמימה, ושלחו מתם הזהרו במנהגי אבותיכם כו', ואית בהו לאו דאל תטוש כו' כמבואר בפסחים וביבמות אפילו אם יבא אלי' כו' שכבר נהגו. ועוד בכמה מקומות בגמרא ושאר ספרים הק' מרבתינו אשר לאורם נסע ונלך עד ביאת גואל צדק בב"א, כנפש הבעה"ח לכבוד השי"ת ותורה"ק לסדר "למען תזכרו ועשיתם" כו' והייתם קדושים, ד' סיון התרפ"ו בתי דינים ומו"צ דפה עיה"ק ירושלים ת"ו.

ב"ה הדברים פשוטים כי כל מנהגי ביהכנ"ס כמו שהתנהגו מקודם וידוע שכל המיסדים הצדיקים קבעו לש"ש, ואסור לשום אדם לשנות כי ביהכנ"ס הנ"ל היא נחלת כל הקהל ואפילו אחד יכול לעכב על דבר שהדין עמו כמבואר בירושלמי פאה. ובאעה"ח המחכה לישועה קרובה.

הק' יוסף חיים זאננפעלד

טעות מוחלט וברור

ובזמנינו, בעוה"ר, יש שטעו טעות מוחלט, רח"ל ואמרו שאין לפרסם ולפלפל בדברי תורה והלכה נגד דברים שכבר נאמרו באגרות משה להלכה, אפילו אם הם דברים המנגדים לקבלת חכמי הדורות בכל הדורות, למנהגי ישראל, ולקדושתם וטהרתם של ישראל קדושים, המופרשים ומוכדלים מכל דבר כיעור, תיעוב, געול ושקץ, ומצור מחצבותם קדושים וטהורים הם.

דברים כאלו הם כפירה מוחלטת כיסודי הדת, יסודי התורה שככתב ובעל פה הנמסרה לנו מסיני. הרבה יש לכאר כזה. וכבר יצאתי מעט מחוכתי ממש"כ מדברי גדולי הדורות דברים כרוזים ומפורשים, בספר זה, וכחלק א' ועוד נאריך כזה בס"ד. כל מי שיש לו מעט שכל הישר יבין ממש"כ, שלא זו הדרך. דרך רבותינו הקדושים בכל הדורות, ת"ח וכני תורה, ה' לפלפל ולכרר דבר ה' זו הלכה, לפרסמה, ולעורר אחרים כזה, זהו כבוד התורה האמיתי לפרסם האמת וההלכה הברורה כפי המקובל מחכמי התורה. זהו כבוד ה' יתברך וקדוש שם שמים ברכים.

עיקר העיקרים ויסוד היסודות של תורתנו הקרושה היא לברר ולפרסם האמת, ושלא להשגיח על רעות אנשי הרחוב, טועים וכופרים. האומרים היפך מהנ"ל ששורש רעותיהם טעות ויסורם בכפירה.

כל זמן שכני ארם עוסקים בתורה ומכררים ההלכה הם מקרשים שם שמים כרכים ובשבילם נכרא העולם שזה תכלית הארם והכריאה לעמל בתורה לפרסמה, ולברר: "דבר ה' זו הלכה".

וה' יתברך יעזרנו על דבר כבוד שמו, ויתן כלכנו כינה להבין ולהשכיל להגדיל תורה ולאדירה, ולהשיב רבים מעון.

התוכן

ג	פתיחה
ד	במקום הקדמה
	לשמור את דרך עץ החיים
י	בענין הזרעה מלאכותית
טו	מי שמיקל על סברא יחידאה נגד כל הפוסקים יש לנדותו ולהחרימו
יט	אין לנדות ולהחרים בזמן הזה
כא	צריכים למחות בכל תוכף
כד	לבאר חומר איסור המבטל מנהג ישראל
כח	בענין תקנת בית דין. איסור שנתפשט. ואין לקהל נגד הרבים
	מפני חוסר מקום הדפסנו תוכן קצר. ופתחי דעת, מפתח יותר מפורט יופיע בסוף חלק ג' בס"ד.

ובריך רחמנ' שעזרנו עד כאן כן יהי' בעזרינו לעולם להגדיל תורה לקדש ש"ש

